

VIỆT CHƯƠNG

CÂU HỎI - ĐÁP

90 nuôi & kinh doanh ĐÀ ĐIỀU

NHÀ XUẤT BẢN HẢI PHÒNG

**90 CÂU HỎI - ĐÁP
NUÔI VÀ KINH DOANH
ĐÀ ĐIỀU**

VIỆT CHƯƠNG

90 CÂU HỎI - ĐÁP

NUÔI VÀ KINH DOANH

ĐÀ ĐIỂU

(Tái bản lần 1)

NHÀ XUẤT BẢN HẢI PHÒNG

Phần mở đầu

Nuôi chim đà điểu, như quý vị đã biết là nghề chăn nuôi mới mẻ đối với nhiều nước trên thế giới, thế nhưng đây là nghề dễ làm giàu, vì những sản phẩm do đà điểu mang lại lúc nào cũng bán được giá cao trên thị trường thế giới. Điều đòi hỏi là ta phải nắm vững được phương pháp chăn nuôi (không khó lắm), đồng thời cũng phải nắm vững được cách kinh doanh, tức là nắm bắt được thị trường.

Tiếng là đà điểu đã được loài người thuần hóa từ chim rừng thành chim nhà khoảng một thế kỷ rưỡi nay, nhưng do phải mất chín phần mười khoảng thời gian dài đằng dặc đó, do nhiều nhà chăn nuôi không thấy được nguồn lợi nhuận to lớn do đà điểu mang lại nên họ buông lỏng trong việc nghiên cứu kỹ thuật chăn nuôi nên nghề này gần như chỉ... dậm chân tại chỗ...

Một nước Nam Phi suốt cả một khoảng thời gian 150 năm đó gần như độc chiếm thị trường về thịt, và các sản phẩm khác như lông, da, trứng từ đà điểu mang lại, nhưng do không nắm vững được phần kỹ thuật chăn nuôi, trong đó có việc muợn màng sáng chế ra máy ấp trứng nhân

tạo nên phải mất một thời gian quá dài họ mới nắm bắt được thành công như ý muốn.

Tuy vậy, mỗi lợi từ đà điểu mang lại cho Nam Phi vẫn được xếp vào hàng thứ ba sau vàng và kim cương của quốc gia vốn nổi tiếng giàu loại khoáng sản quý giá này.

Trong suốt thời gian Nam Phi kiên tâm trì chí với nghề nuôi đà điểu, thì nhiều nước trên thế giới, trong đó có Mỹ, chỉ chú trọng đến nguồn lợi từ các ngành nghề chăn nuôi khác như bò thịt, bò sữa, heo, gà... Còn với đà điểu, nhiều người vẫn đánh giá quá thấp, họ coi giống chim chạy này chỉ là vật nuôi nhằm mục đích để... làm cảnh tại các vườn thú hay tại các công viên cho du khách nhìn ngắm mà thôi.

Mãi đến sau năm 1988, khi Nam Phi cho phép xuất khẩu đà điểu giống ra các nước thì giới chăn nuôi tầm cỡ trên thế giới mới thực sự bùng tỉnh khi thấy đã bỏ lỡ mất một cơ hội để làm giàu, do đà điểu mang lại. Thế là nhiều nước liền nắm bắt “cơ hội làm giàu” này một cách vội vã. Và kể từ đây, kỹ nghệ nuôi đà điểu đã thực sự bùng nổ tại nhiều quốc gia trên thế giới.

Thật ra, tại Mỹ, trước đó cả trăm năm, một số ít chủ trang trại của Mỹ cũng đã tìm mua con giống với giá khá đắt từ Nam Phi về nuôi, nhưng do nhiều lý do bất như ý họ không thể phát triển ngành nghề chăn nuôi này được. Thế nhưng, kể từ sau năm 1988, ngành nghề chăn nuôi đà điểu tại Mỹ đã bùng phát cực mạnh, và nhờ vào nền khoa học kỹ thuật hiện đại đã giúp họ tiến nhanh tiến mạnh đến độ không ngờ. Nuôi đà điểu hiện nay đã trở thành kỹ nghệ lớn nhất trên thế giới. Chung qui là nhờ vào đâu? - Có thể một phần nhờ vào vốn liếng, rồi điều kiện đất đai, nhờ vào các kiểu

máy áp hiện đại... Và có lẽ cũng nhờ vào cách họ biết kinh doanh...

Hiện nay, lợi tức to lớn đem lại cho kỹ nghệ chăn nuôi đà điểu tại Mỹ và một số nước khác, chủ yếu vẫn là sản xuất trứng và con giống để cung cấp cho thị trường trong nước và xuất khẩu. Chính nguồn lợi này mới đáng kể vì nhu cầu con giống hiện đã, đang và sẽ còn cần được đáp ứng nhiều cho thị trường thế giới. Việc sản xuất thịt để tạo nguồn thực phẩm, tuy vẫn biết đây là nguồn lợi vô cùng to lớn và bất tận, nhưng khả năng của những nhà chăn nuôi đà điểu hiện nay, cũng mới chỉ đáp ứng được khoảng vài ba phần trăm nhu cầu của thị trường mà thôi. Một khi con giống đà điểu trên thế giới còn là mặt hàng khan hiếm thì ngành nghề nuôi đà điểu còn dễ... làm giàu.

Chúng ta cũng nên nhớ lại câu chuyện trước đây khoảng 8 thập kỷ tại Mỹ, do gà tây rừng bị nạn săn bắn vô tội vạ, do chưa có một đạo luật nào bảo vệ, nên nguồn thực phẩm vốn được nhiều người ưa thích này bị cạn kiệt và trở nên khan hiếm. Thế là nhiều nhà chăn nuôi liền có sáng ý quay sang thuần dưỡng gà tây rừng thành gà tây nhà, với mục đích là cung cấp nguồn thực phẩm đang khan hiếm này cho thị trường trong nước. Nhưng, suốt một thời gian dài vài mươi năm liên tiếp, họ vẫn không thể thực hiện được “mục đích ban đầu”, mà chỉ lo cung cấp con giống cho người nuôi, dù với giá đắt, có khi lên đến 2 ngàn đô la một con mà vẫn không đủ bán. Đây là cơ hội tốt cho nhiều nhà chăn nuôi gà tây thời đó tha hồ hốt bạc. Mãi đến năm 1960 trở về sau, khi số lượng gà tây đã sinh sôi nảy nở ra nhiều thì giá con giống cũng như giá thịt gà tây mới hợp túi tiền của đại chúng.

Người nuôi đà điểu của ta hiện nay cũng nên nắm lấy kinh nghiệm này để lấy niềm tin mà vững bước vào nghề. Giai đoạn đầu chăn nuôi đà điểu của chúng ta cũng là lo sản xuất con giống trước là để tạo cơ hội tăng bầy đàn cho đông đảo hơn, số dư thừa sẽ nhượng lại cho những người cần đến. Vì thực tế cho thấy, không những tại nước ta mà hiện nay ở nhiều nước khác cũng vậy, thị trường đà điểu giống còn thiếu hụt nhiều. Bằng chứng cho thấy nhiều người có sẵn vốn liếng, có đủ đất đai rộng để chăn nuôi, nhưng khi cần mua giống tốt để nuôi, nhất là với số lượng nhiều cũng không phải là việc dễ.

Bước khởi đầu của việc chăn nuôi này, dù phương tiện chăn nuôi có thực sự đầy đủ, theo thiển ý của chúng tôi, ta không nên chú trọng nhiều đến số lượng mà là chất lượng của con giống. Giống không những đòi hỏi phải tốt, mà còn phải chọn những giống gì nuôi cho nhiều lợi mới là điều cần. Mặt khác, dù mục đích là nuôi và kinh doanh để kiếm đồng lời, nhưng ta phải làm sao hạ được giá thành của con giống xuống đến mức... mọi người chấp nhận được để đẩy mạnh nghề chăn nuôi này có cơ hội tốt để bùng phát nhanh hơn.

Thịt đà điểu và những sản phẩm do đà điểu mang lại như lông, da, gân lúc nào cũng được thị trường khắp nơi ưa chuộng, nên đây là thị trường lớn và béo bở, lại có tính về lâu về dài, chứ không phải chỉ... gói gọn trong một giai đoạn độ mười lăm năm mà thôi. Việc sản xuất đà điểu thịt đáp ứng đủ mức cầu của thị trường rộng lớn khắp thế giới như thịt của các loại gia súc gia cầm khác, ít ra cũng vài chục năm sau.

Điều đó cũng nói lên một điều: nghề chăn nuôi đà điểu đòi hỏi phải lớn vốn và phải có tính kiên trì, theo đuổi

cho đến kỳ cùng mới cho nhiều lợi. Mọi việc, nếu cứ bỏ lỡ nửa chừng, như cách thức nhiều nông dân mới bắt tay vào trồng cà phê, trồng điều, trồng dừa, trồng nhãn... chưa được bao lâu thì đã vội thuê người đốn bỏ do thị trường biến động, để trồng sang giống cây khác, sau đó có người lại dốc vốn ra trồng lại...

Thực tế đã có một số người do tính nông nổi nên đã thua thiệt với nghề chăn nuôi đà điểu này. Bước đầu họ cũng hăm hở bỏ tiền triệu ra mua con giống về nuôi, nhưng chỉ vài ba năm sau thấy “lâu ăn” nên đã vội bán tháo bán đổ, thậm chí có người còn... hạ thịt để... hòng vớt vát lại chút vốn liếng đã bỏ ra... Việc làm ăn, kinh doanh theo cách xóc nổi đó, khó khấm khá được. Thương trường là chiến trường, chỉ thành công đối với những “chiến lược gia”, đối với những ai biết tính toán giỏi, và biết kiên tâm trì chí để theo đuổi công việc cho đến kỳ cùng mà thôi. Trừ trường hợp “bất khả kháng” do nửa chừng thiếu hụt vốn liếng... thì lại khác.

Hỏi đáp về việc:

NUÔI ĐÀ ĐIỀU

NGHỀ MỚI, DỄ LÀM GIÀU

1. Những châu lục nào có đà điều rừng sinh sống?

Đà điều hoang dã sống ở các vùng Bắc Phi, Đông Phi, Nam Phi, Algérie, Tunisie, Soudan... Chúng sống thành từng bầy đàn nhỏ ở vùng hoang mạc và thảo nguyên, từ trước Công nguyên ba bốn ngàn năm. Và suốt bốn năm ngàn năm đầu chúng không bị loài người săn bắt vì liệt chúng vào loài linh điểu. Tuy được “biệt đãi” như vậy nhưng đà điều cũng không thể sinh sôi nảy nở nhanh được vì trong đời sống hoang dã đà điều vừa đẻ ít trứng (khoảng dưới 40 trứng một năm), mà chim con lại khó nuôi.

2. Đà điều hoang dã có cách sống ra sao?

Người ta gọi đà điều là *chim lạc đà*, *chim voi*, hay *chim chạy*, vì giống chim này không biết bay mà chạy nhanh bằng sức ngựa, từ 40km đến 70km/giờ trên các vùng thảo nguyên và các hoang mạc rộng lớn. Ngoài mùa sinh sản, ít khi gặp chúng sống thành bầy đàn mà thường sống riêng lẻ từng con. Chỉ đến mùa sinh sản

trống mái mới hợp nhau lại thành từng “ổ” một trống với ba bốn mái, năm mười mái... Trong đời sống hoang dã, đà điểu ăn tạp: cỏ, động vật nhỏ có vú, các loài bò sát, côn trùng, trứng của loài chim khác và cát sỏi... Đặc biệt giống chim chạy này không sống thuần với thức ăn cỏ và cát, sỏi hạt nhỏ, nhưng thiếu những thức ăn này không được.

3. Có bao nhiêu giống đà điểu?

Đà điểu có hai loại:

- Loại *Struthioniformes*.
- Loại *Aptérygiformes*.

Loại *Struthioniformes* gồm những chim có vóc dáng cao to, và bàn chân chúng chỉ có 2 hoặc 3 ngón.

Còn loại *Aptérygiformes* gồm những chim có vóc dáng vừa phải, và bàn chân có tới 4 ngón.

Giống đà điểu lớn con *Struthioniformes* có ba giống tiêu biểu sau đây:

a. Đà điểu châu Phi *Autrusches* (Ostrich)

Trước đây giống này có đến bốn loài là: đà điểu Bắc Phi (*Struthio camelus* Linacus), đà điểu Nam Phi (*Struthio australis* Gurney), đà điểu Đông Phi (*Struthio massaicus* Newmann), và đà điểu Somali (*Struthio molybdoplane*s). Bốn giống trên đây nay không còn rặc giống mà chúng đã lai tạp với nhau qua lại nhiều đời, nên còn một loại tiêu biểu là giống Ostrich (*Struthio camelus Domesticus*). Tại Nam Phi cũng như nhiều nước trên thế giới đã và đang ưa chuộng nên nuôi với số lượng nhiều nhất.

b. Đà điểu casoars, tức đà điểu Úc cổ trụ, tiêu biểu có giống Emu (*Dromacus novae Hollandica*).

c. Đà điểu Nandous tức đà điểu Mỹ, tiêu biểu có giống Rhea (*Rhea American*).

Còn loại Aptérygiformes có giống Apteryx, tiêu biểu là chim Kiwis, có chiều cao khoảng 50cm và nặng hơn 3kg, giống chim này đẻ rất ít, mỗi mùa sinh sản chỉ đẻ được vài lứa, và mỗi lứa chỉ được 1 đến 3 trứng, thời gian ấp kéo dài đến hai tháng rưỡi, chỉ do chim trống ấp và nuôi con. Trong tương lai, loài Kiwi có thể bị tuyệt chủng, nếu không có phương cách bảo tồn chúng.

4. Trong suốt mấy ngàn năm qua, người ta khai thác được gì từ đà điểu hoang dã?

Như trên đã nói, đà điểu xuất hiện trên trái đất này từ thời cổ đại, ít ra cũng đã năm sáu ngàn năm. Nhưng, gần suốt cả thời gian dài dằng dặc đó (trừ khoảng vài thế kỷ sau này) người Ai Cập, Hy Lạp và La Mã từ thời cổ đại đã tôn lên là loài linh điểu, là biểu tượng của Thần Chân Lý và Công Lý nên cấm săn bắt, giết hại. Sau này thổ dân mới lén săn bắt giết hại đà điểu để lấy lông bán ra nước ngoài (phần lớn thương lái thu gom bán sang Anh quốc), còn thịt, da thì vất bỏ vì người thời đó tưởng là ăn không được. Càng về sau, người ta mới biết thu hoạch da để làm tấm lợp, may quần áo. Sau này da đà điểu mới trở nên mặt hàng quý hiếm để làm các đồ thời trang, để xuất khẩu sang các nước Anh, Pháp, Mỹ, Nhật... Ngay thời gian đầu Nam Phi bắt tay vào việc thuần hóa đà điểu cũng chỉ nghĩ đến mỗi việc khai thác lông mà thôi... Nào ngờ, vận may đã đến với họ, qua thời gian các

sản phẩm từ đà điểu đều được thế giới ưa chuộng, và bán được giá cao...

5. Do những trở ngại nào khiến người đời chậm thuần hóa đà điểu từ chim hoang dã thành chim nhà?

Ngoài lý do vừa kể là do loài người chậm biết đến giá trị quý báu từ các sản phẩm của đà điểu mang lại nên phần nào thờ ơ với việc thuần hóa chúng, còn có lý do chính đáng nữa là... không ai có kinh nghiệm chăn nuôi. Sau này, khi thuần hóa chúng, người ta vẫn cứ nghĩ là nuôi đà điểu cần phải có đất đai rất rộng, ít ra cũng cả vài mẫu đất cho mỗi con, chứ đâu ai ngờ chúng có thể thích nghi được với môi trường sống chật hẹp độ trăm thước vuông cũng đủ. Đó là chưa nói đến tạo khẩu phần ăn uống hợp lý cho từng thời kỳ đà điểu sinh trưởng và thuốc men để trị bệnh. Hy vọng, trong tương lai, nghề dạy nghề, các nhà điểu học sẽ tìm ra được những phương pháp chăn nuôi đà điểu tốt hơn để nuôi chúng dễ dàng hơn, và sinh sản tốt hơn.

6. Quốc gia nào biết thuần hóa đà điểu sớm nhất?

Khó biết được chính xác điều này. Chỉ biết Nam Phi là nước đầu tiên nuôi qui mô giống chim chạy này. Đó là năm 1857. Cách nuôi của họ bước đầu cũng chỉ nghĩ đến việc thu hoạch lông để bán ra nước ngoài làm đồ trang sức. Và phương pháp nuôi cũng “rập khuôn” như cách đà điểu sống ngoài hoang dã: sân vườn chăn thả thật rộng, đến mùa sinh sản đà điểu tự ấp và nuôi con. Mãi đến năm 1869 khi máy ấp nhân tạo ra đời thì chim đà điểu mẹ mới trở thành... cái máy đẻ, nhờ đó mà số trứng được tăng thêm, bầy đàn mới tăng nhanh.

7. Nam Phi nuôi đà điểu thành công nhờ đâu?

Có thể nói nhờ vào nhà nước Nam Phi đứng ra điều hành kỹ nghệ nuôi đà điểu, có luật pháp qui định nghiêm ngặt từng khâu một: từ khâu đầu tư vốn liếng đến khâu sản xuất, phân phối những sản phẩm từ đà điểu mang lại, nên suốt một thời gian dài gần một thế kỷ rưỡi, nước này gần như độc quyền về thị trường đà điểu rộng lớn khắp thế giới. Trong khi đó, cùng thời gian đó, nhiều chủ trang trại trên thế giới cũng nuôi đà điểu, nhưng chỉ nuôi với số lượng nhỏ, nên dù tài ba như Hardi, Chago... cũng không gặt hái được thành công. Còn Nam Phi tuy ung dung một mình một chợ, nhưng do kỹ thuật chăn nuôi lạc hậu nên họ không thể vượt tiến xa hơn như điều họ mong ước. Mãi đến năm 1988, Nam Phi mới có đạo luật cho phép xuất khẩu trứng giống, con giống ra nước ngoài, chấm dứt thời kỳ “bế môn tỏa cảng”, nhờ đó mà các nước trên thế giới mới có cơ hội để bước vào nghề chăn nuôi này.

8. Nhờ đâu mà các nước nuôi đà điểu sau này phát triển ngành nghề nhanh chóng?

Xin đơn cử trường hợp nước Mỹ, sau năm 1988, chỉ sau ba bốn năm đầu bước vào nghề chăn nuôi đà điểu, Mỹ đã vượt tiến hơn Nam Phi nhiều lần, dù Nam Phi như ta đã biết họ đã nuôi đà điểu trước đó hơn trăm năm. Lý do thì nhiều: nào là họ đã tích lũy được kinh nghiệm trong nhiều năm, họ có máy ấp tốt có thể đạt tỷ lệ trứng nở đến 98%, họ có sẵn vốn liếng, và nhất là họ có thời cơ rất tốt: có thị trường quá rộng, chỉ cung cấp con giống không thôi cũng đã thu được mỗi lợi khá lớn rồi. Đây cũng là cơ hội tốt cho những người bước vào nghề chăn nuôi đà điểu của ta hiện nay.

9. Tại sao đến nay việc nuôi đà điểu vẫn được coi là nghề mới?

Dù nước Nam Phi đã khai thác ngành nghề này gần một thế kỷ rồi nay, nhưng với nhiều nước trên thế giới chỉ mới bắt tay vào nghề này mới hơn mười lăm năm trở lại đây. Giai đoạn đầu này, người ta vẫn đang mua con giống và làm chuồng, trại... Những sản phẩm từ đà điểu mang lại đến nay cũng chỉ mới đáp ứng được một phần rất nhỏ nhu cầu của thị trường thế giới rộng lớn.

10. Hiện nay quốc gia nào nuôi đà điểu với số lượng bầy đàn nhiều nhất?

Phong trào nuôi đà điểu đã dấy lên khắp các châu lục, nhưng hiện những nước nuôi nhiều nhất là Mỹ, Nam Phi, Úc... Tại Mỹ, chỉ sau năm năm bước vào ngành nghề chăn nuôi này đã có hơn 2 ngàn trang trại, nhiều nhất ở các tiểu bang Texas, Oklahoma, với tổng đàn vài trăm ngàn con. Số lượng đà điểu hiện nuôi tại Nam Phi còn nhiều hơn. Tuy vậy thị trường thịt đà điểu vẫn còn khan hiếm. Vì vậy, chắc chắn trong tương lai, nhiều nước sẽ bước vào nghề chăn nuôi này càng ngày càng đông đảo hơn.

11. Nghề nuôi đà điểu tại nước ta ra sao?

Nghề chăn nuôi đà điểu tại nước ta cũng như nhiều nước khác đang ở vào giai đoạn khởi đầu. Được biết Viện chăn nuôi Quốc gia ở Thụy Khuê đã nhập trứng đà điểu về ấp và nở với tỷ lệ cao. Đà điểu nuôi mau lớn tỏ ra hợp với thổ nhưỡng của nước ta. Một số tư nhân có trang trại lớn cũng đã nuôi thử nghiệm và gặt hái được thành công như ý.

12. Nuôi đà điểu vốn đầu tư có nhiều không?

Nuôi đà điểu vốn đầu tư khá cao, gồm tạo đất đai, làm chuồng trại và tiền mua con giống, mua máy ấp trứng... do đó người ít vốn không thể bước vào nghề này được, trừ trường hợp có sẵn đất đai khá rộng độ vài ba ngàn mét đất trở lên.

- Tiền mua con giống, ta có thể “liệu cơm gắp mắm”, ít vốn thì mua trứng về ấp hoặc mua số lượng ít chim con về nuôi. Nhiều vốn hơn một chút thì nuôi chim lửa, chim trưởng thành cho mau hưởng lợi.

- Về đất đai để nuôi đà điểu chỉ cần đất rộng rãi và cao ráo mới tốt. Đất nuôi đà điểu có thể là loại đất hoang hóa, đất phi nông nghiệp cũng được. Đà điểu cần có đất rộng để chạy, có cỏ mọc để lấy thức ăn. Trong cuộc đất này vừa làm chuồng trại, vừa làm sân nắng đủ rộng để đà điểu lui tới hoặc chạy, đồng thời cũng để trồng cỏ và có cây để tạo bóng mát cho chim ẩn núp. Vì vậy, nếu có vốn liếng, nuôi đà điểu ở những vùng sâu vùng xa, nơi đất còn nhiều, mua giá rẻ rất tiện lợi. Nơi nuôi chúng cần có sẵn đường giao thông tiện lợi, để tiện việc chuyên chở thức ăn và đưa sản phẩm của đà điểu đến thị trường tiêu thụ được dễ dàng.

- Chuồng trại nuôi đà điểu chỉ cần chắc bền để che mưa tránh nắng, chứ không cần đẹp với kiểu cách cầu kỳ. Có thể nói chuồng nuôi đà điểu không mấy khác với chuồng bò, đơn giản và rẻ tiền.

- Máy ấp, ít tiền có thể dùng máy sản xuất tại nội địa. Điều này không đáng phải lo.

13. Nếu mua chim con, nên chọn chim mấy tháng tuổi cho dễ nuôi?

Bước đầu, nếu chưa kinh nghiệm ta nên nuôi chim con trên ba tháng tuổi, vì đà điều dưới ba tháng tuổi rất khó nuôi, tỷ lệ hao hụt khá nhiều. Mãi đến nay, nhiều nhà điều học vẫn chưa biết được nguyên nhân từ đâu mà đà điều dưới ba tháng tuổi lại khó nuôi và chết nhiều đến như vậy. Cách chăm sóc hiện nay đối với chim nhỏ này là úm kỹ với nhiệt độ thích hợp và cho ăn no đủ và bổ dưỡng. Cũng xin được nói thêm, ngay khâu thức ăn dành cho đà điều mọi lứa tuổi, vẫn còn đang được những nhà chuyên môn nghiên cứu sao cho phù hợp đúng với nhu cầu sinh trưởng của chúng.

Nuôi chim từ ba tháng tuổi trở lên có tỷ lệ sống cao, vì chúng đã khôn lanh và cứng cáp. Thế nhưng, có trở ngại là vào lứa tuổi này ta chưa phân biệt được trống mái, mà phải chờ chim được hơn một năm tuổi, bộ lông trống mái khác nhau, ta mới biết rõ giới tính được. Mua chim trưởng thành như vậy tất nhiên đắt tiền, có giá gấp vài ba lần giá chim con. Thế nhưng, vẫn có người thích khởi đầu bằng việc nuôi chim từ ba tháng tuổi, vì giúp chúng có thời gian hòa hợp với môi trường sống để phát triển mạnh về lâu dài sau này. Nuôi đà điều để bán thịt chỉ nuôi hơn một năm hoặc vài ba năm, còn nuôi để sinh sản thì.. ta có thể khai thác đến khi chúng.. 40 tuổi mới thôi. (Tuổi thọ của đà điều có thể đến 80 tuổi, gần với tuổi thọ của người).

14. Nuôi đà điều dễ hay khó?

Nhiều người thấy vóc dáng đà điều cao lớn dềnh dàng tưởng nó dữ tợn và khó nuôi. Thật ra, nuôi đà

điều cũng dễ... như nuôi gà thôi. Chúng rất thân thiện với người, thích sống gần người, trừ trường hợp chúng bị hoảng sợ thái quá, tung người lên chạy mới gây thương tích cho những ai đứng phía trước nó. Khi cần tiếp cận đà điều ta nên đứng sau đuôi chúng, và nên đứng cách xa một quãng, ít lắm cũng một mét. Khi có tiếng động làm giật mình hay khi bị rượt đuổi, đà điều bất thần tung cao người mà chạy thực mạng về phía trước với vận tốc chỉ có sức ngựa mới đuổi theo kịp. Thời xa xưa, người ta hợp sức vài ba người săn bắt bằng tay không.

15. Nuôi đà điều có tốn nhiều công lao động?

Công lao động nếu phải bỏ ra nhiều là ở khâu chăm sóc đà điều còn non tháng tuổi: gồm canh chừng nhiệt độ, ẩm độ trong lồng úm, chăm chút đến việc ăn uống, vệ sinh lồng úm v.v... Còn với đà điều trưởng thành, đà điều lớn thì công chăm sóc không nhiều. Chúng ta chỉ gặp khó khăn khi chúng ăn phải những vật lạ khó tiêu như đinh ốc, chìa khóa, các loại vật dụng bằng da, bằng nhựa, và khi chim bị bệnh phải lo chữa trị... Công việc thường nhật là chỉ lo cung cấp cho đủ ba bữa ăn là chủ yếu.

16. Lợi ích trước mắt của nghề nuôi chim đà điều là gì?

Như phần trên chúng tôi đã trả lời, hiện nhu cầu con giống đang hiếm, nên các nhà chăn nuôi đà điều trên thế giới, trong đó có Mỹ, vẫn gắng sức tạo ra càng nhiều con giống càng tốt để cung ứng cho thị trường nội địa và xuất khẩu. Tuy vậy số cung vẫn chưa đáp ứng nổi số cầu, mặc dù phong trào nuôi đà điều càng ngày càng lan rộng. Những sản phẩm khác do đà điều mang lại,

trong đó có thịt đà điểu đang có thị trường mạnh, nhưng chưa thể đáp ứng được. Hiện nay, số lượng thịt bán ra hàng năm khoảng ba bốn trăm ngàn con cũng mới chỉ đáp ứng được khoảng vài ba phần trăm cho thị trường tiêu thụ mà thôi.

17. Lợi ích về lâu dài của nghề nuôi đà điểu ra sao?

Đầu tiên là lông đà điểu, kể đó là da của nó là mặt hàng được ưa chuộng nhất. Nhưng chính thịt đà điểu mới là nguồn lợi đáng kể nhất đối với người chăn nuôi. Thịt đà điểu sẽ là nguồn thực phẩm cần thiết cho tương lai, do chúng là giống chim lớn nhất so với các giống gia cầm. Chim trống đà điểu Phi Ostrich có thể trọng 150kg, thịt đà điểu mềm, ăn ngon hơn thịt trâu và mùi vị cũng gần giống như thịt bò nên được đánh giá là thịt đặc sản. Người ăn kiêng cũng thích ăn loại thịt này vì ít chất béo, hàm lượng đạm cao. Thịt đà điểu cũng được chế biến thành những món ăn vừa ngon vừa lạ miệng. Ngoài món ăn truyền thống là thịt phơi khô, xúc xích khô, người ta còn chế thành thịt xay, thịt hầm tay cầm, và thức ăn nguội...

Ngoài thịt làm thức ăn ra, đà điểu còn cho ta trứng. Trứng đà điểu rất to, quả trứng của Ostrich cân nặng từ 1kg200 đến 1kg900, tương đương với 25 quả trứng gà. Theo khẩu vị của người mình, trứng đà điểu không ngon bằng trứng gà, nhưng sự bổ dưỡng chắc là không thua kém. Tiếc là đà điểu đẻ rất ít, mỗi năm, một mái chỉ đẻ được từ 40 trứng đến 120 trứng là nhiều. Trong giai đoạn cần trứng để ấp tạo con giống, vốn hiếm, người ta chỉ bán ra ngoài những trứng không cò, nhưng đâu phải giá rẻ (tại Mỹ một trứng lạt như vậy có giá đến 15 đô la).

Các sản phẩm khác là lông và da là mặt hàng mỹ nghệ nên chắc chắn trong tương lai vẫn là mặt hàng quý hiếm, bán được giá cao. Tất cả các loại lông lớn nhỏ trên thân đà điểu như lông đuôi, lông thân, lông cánh đều có giá riêng của nó. Ngay lông của đà điểu con cũng bán được. Có điều giá trị thương phẩm của lông ra sao là còn tùy vào phẩm cấp và màu sắc, độ dài, độ ngắn... Một đà điểu trưởng thành một năm thu được khoảng 5kg lông trên mình nó, và chỉ thu hoạch một lần trước mùa sinh sản. Hiện nay hai nước Anh và Pháp tiêu thụ lông đà điểu mạnh nhất. Da đà điểu được dùng làm hàng mỹ nghệ như túi xách, dây nịt, ví đựng tiền, giày dép cao cấp, quý không thua gì da cá sấu. Đây là mặt hàng được nhiều nước ưa chuộng. Tiếc là nguồn lợi “quý hơn vàng” này trước đây người ta đã bỏ qua, chỉ biết khai thác khoảng năm sáu thập niên trở lại đây, nhất là từ năm 1970, khi ngành thuộc da và nhuộm da đà điểu ra đời thì mặt hàng này mới có thị trường rộng lớn.

18. Liệu đây có phải là một phong trào có tính bộc phát giai đoạn?

Chắc chắn điều này không phải xảy ra, vì đà điểu đã được thế giới công nhận là một giống gia cầm mà sản phẩm của chúng đều có giá trị thực tiễn trong việc phục vụ đời sống của con người. Ngay thịt đà điểu không thôi cũng được đánh giá là nguồn lương thực quý cho tương lai, giá trị của nó ít ra cũng tương đương với thịt trâu, thịt bò. Một thực tế nữa cho thấy là Nam Phi nuôi đà điểu đã 150 năm. Sau này là Mỹ và một số nước khác tiếp tục nuôi và họ đã thành công lớn. Thời gian đầu, do khan hiếm con giống nên giá giống mới đắt,

nhưng chắc chắn trong tương lai không xa, mức giá đó sẽ được hạ thấp xuống đến mức vừa túi tiền của đại chúng. Người ta cho rằng đây là “hiện tượng” giống như “hiện tượng” sốt gà tây giống tại Mỹ khoảng 80 năm trước. Vào khoảng năm 1920, cũng tại Mỹ, do gà tây rừng - nguồn thực phẩm được ưa chuộng nhất tại Mỹ và châu Âu, bị săn bắt cạn kiệt, nên nhiều nông dân cấp tiến thời đó mới nghĩ đến việc thuần hóa gà rừng thành gà nhà, và được nhiều nông gia khác nhiệt liệt hưởng ứng. Cũng do khan hiếm gà tây giống nên thời gian đầu giá con giống cũng tăng lên. Nhưng, chỉ ba bốn thập niên sau đó thì giá giống cũng ngang với giá thịt. Hiện nay nuôi gà tây vẫn đem lại nhiều lời. Thiết nghĩ rằng trong tương lai, nuôi đà điểu cũng đem lại cho người nuôi nguồn lợi lớn. Có điều khi nuôi đà điểu ta phải cố kiên tâm trì chí, không nên nóng vội. Tuy nuôi đà điểu phải đầu tư vốn liếng nhiều, nuôi lâu hưởng lợi vì khoảng 3 năm tuổi chúng mới bắt đầu sinh sản) nhưng lại được hưởng lợi về lâu về dài. Nếu được nuôi dưỡng tốt, đà điểu có thể đẻ trứng đến năm 40 tuổi, nguồn lợi sẽ đến với ta dài dài...

19. Hiện nay, việc thuần hóa đà điểu đã đạt đến mức hoàn hảo chưa?

Do đây là một nghề còn mới mẻ nên kinh nghiệm về nuôi dưỡng giống chim chạy này vẫn chưa đạt đến mức hoàn hảo được. Nhiều công trình nghiên cứu về kỹ thuật nuôi, trong đó có nhu cầu dinh dưỡng, về phương pháp phòng ngừa và trị bệnh, về các loại thuốc đặc trị... vẫn được các nhà điểu học tài ba trên thế giới tiếp tục nghiên cứu. Ngay việc đà điểu con do đâu lại có tỷ lệ hao hụt quá cao cũng đủ làm cho những người nuôi dưỡng

chúng phải băn khoăn lo nghĩ, vì sự hao hụt này đã đem lại tổn thất không nhỏ. Thế nhưng, có thể yên tâm, kỹ thuật nuôi đà điểu đang được nhiều nước áp dụng hiện nay đã khá tốt, lần hồi qua thời gian, do nghề dạy nghề, người ta đã nắm vững được cá tính của chúng để nuôi dưỡng chúng, giúp chim sống trong môi trường sống mới vẫn sinh trưởng mạnh mẽ và đẻ sai hơn...

Hỏi đáp về việc:

NÊN CHỌN NUÔI GIỐNG ĐÀ ĐIỀU NÀO?

20. Những giống đà điều nào hiện đang được nhiều nước chọn nuôi?

Giống đà điều Phi OSTRICH do có vóc dáng cao to, lại tăng trọng nhanh nên được nhiều nước ưu tiên chọn nuôi, vì thu được nhiều lợi. Giống được chọn nuôi kế tiếp là đà điều Úc EMU. Riêng đà điều Mỹ RHEA ít nơi nuôi. Còn giống đà điều Tân Tây Lan KIWI, tuy hiếm nhưng nuôi không có kinh tế nên chỉ được nuôi với mục đích bảo tồn, sợ một ngày nào đó sẽ tuyệt chủng. Như vậy, chỉ hai giống OSTRICH và EMU là được nuôi với số lượng nhiều, và trải rộng ra nhiều vùng. Còn đà điều RHEA chỉ được nuôi nhiều ở vùng miền trung Nam Mỹ.

21. Nông dân ta nên chọn nuôi giống đà điều nào để thu được nhiều lợi?

Hai giống OSTRICH và EMU đã từng được nuôi thử nghiệm tại nước ta bước đầu đã đem lại kết quả tốt. Một trại chăn nuôi đà điều ở Củ Chi (thành phố Hồ Chí Minh) đã nuôi cả hai giống đà điều này trong nhiều năm

liền đã gặt hái được kết quả đáng khích lệ: chim nuôi mau lớn, ít vương tật bệnh, đẻ sai và trứng có cở nhiều.

22. Đặc điểm và tính năng của đà điểu OSTRICH ra sao?

Đà điểu Ostrich, tức đà điểu Phi Châu, có tên khoa học là *Struthio camelus*, là giống đà điểu lớn con nhất, và cũng là loài chim lớn nhất trong các loài chim. Do có thân hình to lớn như vậy nên có biệt danh là “đà điểu Voi”. Đà điểu trống Ostrich có chiều cao 1m50 do tới vai, còn do từ bàn chân đến đỉnh đầu tới 2m50. Với thân hình dềnh dàng đó nó cân nặng được từ 100kg đến 150kg (nếu mập, sẽ lột được từ 40kg đến 50kg thịt phi lê). Đà điểu mái Ostrich thấp hơn con trống và cũng nhẹ cân hơn.

Bộ lông trên thân đà điểu Ostrich gần như chỉ có ở phần thân mình và ở đôi cánh nhỏ thô thiển, phần bắp đùi và phần cổ của nó chỉ có khoảng 25 phần trăm có lông mà thôi, đứng xa trông nó như bị trụi. Do đôi cánh thô thiển nên đà điểu không thể bay được, mà chỉ chạy khỏe với vận tốc ngang với sức ngựa. Khi chạy, hai cánh gần như thả lỏng, nhưng khi chim đổi hướng chạy thì cánh được sử dụng như cái “bánh lái” giúp thân chim giữ được thăng bằng, còn khi đang chạy nhanh mà cần đứng lại, đôi cánh liền xòe ra để cản sức gió giúp chim “thắng” lại dễ dàng. Cánh tuy không giúp đà điểu bay được, nhưng đây là thứ vũ khí lợi hại giúp chim tự vệ trước mọi kẻ thù: đầu chóp cánh có móng sắc, khi cần thiết thì giương ra sử dụng.

Chân đà điểu Ostrich cao kều, nhưng mạnh khỏe, ngón cạnh bên nhỏ và ngắn hơn. Ngón dài có móng như vuốt của loài mèo, có công dụng quặp xuống đất giúp đà điểu có thể đứng vững. Đặc biệt chân Ostrich

chỉ có 2 ngón, còn Emu và Rhea thì chân có 3 ngón. Đà điểu Ostrich có đầu nhỏ, đẹp với mỏ tròn có lần chẻ từ khước mỏ dài lên mắt. Cổ Ostrich rất dài và trụi lông khoảng 75 phần trăm. Giống chim to lớn này có đôi mắt rất đẹp, vừa to vừa có riềm mi dài nên trông nó có vẻ hiền, và duyên dáng.

Tổ tiên của Ostrich sinh sống ở các vùng hoang mạc châu Phi và các vùng lân cận với Tây Nam châu Á. Chúng quần cư ở các vùng có cỏ và các loài côn trùng, động vật nhỏ để có cái ăn. Ostrich được lai tạo từ bốn loài đà điểu hoang dã là đà điểu Nam Phi (*Struthio australis* Gurney), đà điểu Bắc Phi (*Struthio camelus* Linnacus), đà điểu Đông Phi (*Struthio massaicus* Newmann) và đà điểu Somali (*Struthio molybdoplanes* Reinchenou). Nhiều thuyết còn cho rằng Ostrich không những chỉ được lai tạp từ bốn loài đà điểu vừa kể mà còn có thêm một vài giống khác, trong đó có giống *Struthio c.Syriacus* của Ả Rập nữa. Dù sao thì đây cũng là giống chim lớn nhất so với các loài đà điểu khác đang sống hiện nay. Đà điểu Ostrich thích nghi được với nhiều vùng khí hậu nên ngày nay nó được nuôi khắp các châu lục, trong đó có nước ta.

Ostrich mái trong đời sống hoang dã, trong mùa sinh sản có thể đẻ được 40 trứng, chia làm nhiều lứa, trung bình một lứa trên dưới 10 trứng. Chúng ấp rất giỏi và nuôi con cũng giỏi. Chim mái tính hiền hơn chim trống. Sau mùa sinh sản, trống mái tách ra sống riêng. Nhưng, nuôi nhốt mái có thể đẻ sai hơn đạt tới đa 120 trứng nếu được nuôi dưỡng trong điều kiện thật tốt. Trứng đà điểu Ostrich rất to, mỗi trứng có trọng lượng bằng 25 quả trứng gà. Trứng có vỏ dày màu trắng ngà. Ostrich mái từ hai năm rưỡi đến ba năm tuổi mới

bắt đầu động dục, nhưng nó đẻ liên tục đến gần 49 năm tuổi mới ngừng nghỉ. Người ta ước tính trong suốt thời gian đó, chim mái có thể đẻ được hơn 3 ngàn trứng.

23. Đặc điểm và tính năng của đà điểu EMU ra sao?

Đà điểu Emu còn gọi là đà điểu Úc, có tên khoa học là *Dromaeus novae hollandiea*, là loại chim có vóc dáng vừa phải, so với Ostrich nó chỉ cao to bằng phân nửa mà thôi. Đây là giống đà điểu được nhiều nước trên thế giới chọn nuôi, trong đó nuôi với bầy đàn đông đảo nhất là tại miền Tây nước Úc, nơi xuất xứ của chúng.

Theo những tài liệu đáng tin cậy cho biết, trước đây Emu có đến bốn loài, nhưng nay chỉ có Emu mà chúng ta hiện nuôi là còn tồn tại, còn ba loài kia đã bị tuyệt chủng. Chim trống Emu có chiều cao đo từ bàn chân lên đến đầu khoảng 1m80 và chỉ nặng khoảng 50kg. Chim mái thấp và nhỏ hơn chim trống.

Trông Emu không đẹp mã bằng Ostrich. Sắc lông của chim trống và chim mái tựa tựa như nhau, chỉ có sự khác biệt rõ nét nhất là ở cổ chim mái có màu lông sậm hơn chim trống. Bộ lông đà điểu Emu có màu đen mốc cho nên không có giá trị thương mại. Bộ lông chim con Emu có màu xám đen, trên thân có nhiều sọc đen chạy dài từ vai xuống đuôi như sọc dưa, phần mặt thì có những sọc đen vằn vện.

Emu mái trong mùa sinh sản thường kêu rên nhỏ, tạo âm thanh rên rĩ. Giống này đẻ sai hơn Ostrich, trứng nhỏ nặng khoảng 600gr và toàn vỏ trứng có màu tím sẫm trông rất khác lạ. Vỏ trứng Emu do màu sắc tím sẫm nên không dùng làm mặt hàng mỹ nghệ như trứng màu trắng ngà của đà điểu Ostrich.

Đà điểu Emu cũng là giống đa thê, trong cách nuôi nhốt ta nên ghép một trống với tối đa ba mái. Đặc biệt, giống đà điểu này con mái không biết ấp, việc ấp trứng và nuôi con đều do Emu trống đảm nhận. Chim trống rất siêng ấp. Trứng ấp từ 56 ngày đến 60 ngày mới nở.

Trong đời sống hoang dã Emu thích sống tại những khu rừng thưa miền đông châu Úc và vùng Tasmania, ở các cánh đồng khô cằn. Người ta không tìm thấy chúng sinh sống tại những khu rừng mưa nhiệt đới, và những vùng đất mới được khai hoang. Trong điều kiện nuôi nhốt, Emu vẫn tỏ ra thích nghi và sinh sản tốt.

24. Đặc điểm và tính năng của đà điểu Mỹ ra sao?

Đà điểu Mỹ có tên là đà điểu Rhea gọi là Rhea Americana, còn loài nhỏ con hơn gọi là Pterionemia pennata. Trong đời sống hoang dã, người ta thường gặp chúng sống tại các trảng cỏ ở Brazil, Argentina, Bolivia... Thức ăn chủ yếu của chúng là cỏ và côn trùng.

Trong hai giống này, chỉ có giống có vóc dáng lớn là Rhea Americana là được thuần hóa thành chim nhà. Giống này cũng đa thê, chim mái có nhiệm vụ đẻ trứng chứ không biết ấp. Việc ấp trứng và nuôi con do chim trống đảm nhiệm. Trứng của Rhea cũng có trọng lượng tương đương với trứng của Emu, nặng khoảng 500gr đến 700gr, màu vỏ trứng là màu kem.

Đà điểu Rhea không được nuôi phổ biến như đà điểu Emu, mặc dù chúng có nhiều điểm tương đồng với nhau.

25. Đặc tính và tính năng của đà điểu Kiwi ra sao?

Đà điểu Kiwi còn gọi là đà điểu Tân Tây Lan có tên khoa học là Aptrex australis có vóc dáng nhỏ so với các

giống đà điểu vừa nêu lên ở trên. Chiều cao của chim trống tối đa khoảng 55cm, và nặng khoảng 3,3kg. Chim mái chỉ cao khoảng 35cm và nặng khoảng 2kg. Giống chim đà điểu này con mái cũng chỉ có nhiệm vụ đẻ trứng, còn việc ấp trứng và nuôi con đều giao cho Kiwi trống đảm nhiệm.

Đà điểu Kiwi sống ở New Zealand, thức ăn của chúng là sâu bọ và trùn. Mắt Kiwi rất nhỏ, nhưng bù lại nó có khứu giác rất thính, nên dù kiếm ăn ban đêm nó cũng tìm mồi rất giỏi.

Bộ lông chim Kiwi màu xám đậm, có sọc đỏ và đen, đôi cánh không hoàn thiện nên nó không bay được mà chỉ biết chạy như các giống đà điểu khác. Mỏ Kiwi khá dài, màu trắng điểm hồng. Nhờ chiếc mỏ dài này và khứu giác thính nên chim bươi móc được giun đất ở dưới hang sâu.

Đà điểu Kiwi có thể bị tuyệt chủng, vì giống chim này đẻ rất ít, mỗi lứa chỉ đẻ 1 trứng, ít khi được hai ba trứng. Đã thế, trứng phải ấp đến hơn 70 ngày mới nở, có trường hợp phải ấp từ 75 đến 78 ngày. Cũng do chúng sinh sản quá kém, nuôi không lợi nên gần như không nơi nào chọn nuôi. Nếu có nuôi là nhằm vào mục đích bảo tồn nòi giống để chúng khỏi bị tuyệt chủng.

CHUỒNG TRẠI NUÔI ĐÀ ĐIỀU

26. Môi trường sống của đà điều hoang dã ra sao?

Trước khi nói về cách làm chuồng trại để nuôi ta nên biết về môi trường sống của đà điều hoang dã ra sao. Cũng như nhiều loài muông thú khác, đà điều dù sống đơn lẻ hay sống thành bầy đàn cũng có lãnh địa riêng của chúng. Lãnh địa này rộng hẹp ra sao là còn tùy ở mật độ sinh sống của đà điều trong hoang mạc hay thảo nguyên nhiều ít ra sao, và còn tùy nơi ở thừa thiếu thức ăn ra sao nữa.

Nếu “dân số” trong vùng cư ngụ ít thì chúng nói rộng lãnh địa rộng ra, và nếu đất đai khô cằn thiếu thức ăn thì chúng phải chiếm lãnh địa rộng mới kiếm đủ cái ăn để sống. Nhưng, thường thường mỗi con đà điều hoang dã phải bươn chải trong một vài cây số vuông đất đai mới kiếm ăn no được.

Đà điều tuy là chim nhưng không có cánh để bay, thay vào đó nó có đôi chân rất khỏe nên chạy cả ngày với vận tốc khá cao nhưng cơ hồ không biết mỏi mệt.

Tuy là chim nhưng đà điểu không có bầu điều, mà có dạ dày tuyến và dạ dày cơ. Thức ăn được trôi qua thực quản rồi chuyển sang dạ dày tuyến, tích trữ lại đó trước khi chuyển qua dạ dày cơ làm nhiệm vụ tiêu hóa thức ăn... Đà điểu tuy lớn con, sức nặng của đà điểu Ostrich tối đa đến 150kg, tương đương với con bò cỏ, nhưng lại tiêu tốn thức ăn không nhiều: độ ba kí cỏ và vài kí côn trùng và động vật nhỏ, nhưng trong môi trường sống hoang dã, mớ thức ăn đó đâu phải lúc nào cũng dễ kiếm, vì vậy gần như cả ngày chúng phải lùng sục tìm kiếm đây đó mới tìm kiếm đủ thức ăn.

27. Tại sao bước đầu thuần hóa đà điểu, đa số người nuôi phải nằm mùi thất bại?

Thời gian đầu nhiều người thuần hóa đều thường bị thất bại vì đa số họ không nắm vững kỹ thuật chăn nuôi. Cái thất bại đầu tiên và nặng nề nhất là mọi người cứ tưởng nuôi giống chim chạy này cần phải có đất rất rộng mới phù hợp với lối sống tự nhiên của chúng. Do đó họ phải bỏ rất nhiều tiền ra mua (hay mượn) đất, rồi lại phải bỏ rất nhiều tiền ra đào gài quanh khu vực chăn nuôi, vì có làm kỹ như vậy mới mong cầm giữ được chúng vì chúng cực kỳ khỏe mạnh và chạy rất mau. Nuôi đất quá rộng thì khó kiểm soát, tốn kém nhiều. Thực tế có nhiều nông trại phải dùng ngựa, dùng xe hơi, thậm chí còn dùng cả trực thăng để theo dõi, để kiểm soát hoặc để dồn đuổi bắt giữ một vài con đem về chuồng để trị bệnh. Nuôi trong vùng đất quá rộng với đôi chân người, biết đến bao giờ mới tới lui cùng khắp? Bước đầu, do không nắm vững được kỹ thuật chăn nuôi nên nhiều người đành bỏ cuộc nửa chừng và đành chịu thua lỗ...

28. Cách nuôi nhốt có khác gì với cách sống trong hoang dã của chúng?

Trước hết, ta nên hiểu đà điểu là giống lớn con, thân cao tối đa đến 2m50 và sức nặng đến 150kg nên không thể nuôi nhốt trong chuồng trại hết sức tù túng như cách... nuôi gà, nuôi heo công nghiệp được. Nuôi nhốt, nhưng phải có nhà cho chúng che mưa nắng (thay thế lùm bụi bên ngoài), và phải có đất đai đủ rộng để chúng vận động thoải mái. Đây là giống chim chạy nên nuôi mà không đủ mặt bằng cho chúng vận động, dù là chạy quãng ngắn một vài trăm mét, chắc chắn sẽ ảnh hưởng xấu đến sức khỏe của chúng về lâu về dài sau này.

Nuôi nhốt là hằng ngày phải cung cấp thức ăn đầy đủ cho đà điểu, chúng không cần phải lặn lội để tìm kiếm thức ăn trong môi trường sống đó. Như vậy sân bãi chăn thả chỉ nhằm mục đích để chúng có nơi vận động gân cốt mà thôi. Vì vậy mỗi con được dành cho vài trăm mét đất thiết nghĩ cũng vừa đủ.

Nuôi nhốt trong môi trường tương đối chật hẹp như vậy, nếu là chim sinh sản, ta nuôi theo từng "tổ", mỗi tổ khoảng ba bốn con: một trống hai mái, hay một trống ba mái mà thôi. Đây coi như lãnh địa riêng của tổ chúng, chúng sinh sống và sinh sản trong phạm vi được dành riêng đó từ năm này sang năm khác. Còn nếu là chim hậu bị, một vài năm tuổi, ta có thể nuôi với bầy đàn đông hơn, và sân bãi cũng phải đủ rộng đáp ứng đủ với nhu cầu... chạy của chúng. Ngay chim con vài ba tháng tuổi, ta cũng không nuôi trong chuồng chật hẹp được, càng có đất đai đủ rộng để chạy, đà điểu con sẽ lanh lợi hơn, sồn sột và mau lớn hơn.

Tóm lại, nếu được ăn no đủ bổ dưỡng có đủ đất đai để vận động, đà điểu sẽ sinh trưởng tốt trong môi trường sống mới.

29. Cách xây dựng chuồng nuôi đà điểu như thế nào là hợp lý?

Chuồng nuôi đà điểu gồm có hai phần, một phần là chuồng (nếu nuôi theo tổ) hay trại (nếu nuôi bầy đàn lớn) và phần còn lại là sân bãi chăn thả. Mỗi khu chuồng trại và sân bãi đều phải rào giậu kỹ, tốt nhất là dùng lưới kẽm B40 với chiều cao từ 1m50 đến 2m, nếu là chim lửa, và cao 2m50 nếu là chim trưởng thành, chim sinh sản. Rào cần phải cao như vậy mới ngăn được chim trống hai ngăn chuồng kề cận nhau không thể chĩa mỏ qua lại mổ nhau. Đà điểu cũng như loài gà, những con trống cũng thường hùng hổ đấu đá nhau.

Nếu nuôi với số lượng bầy đàn lớn và đất dành cho chăn nuôi đủ rộng, ta có thể làm nhiều chuồng liên kế với nhau. Hoặc tiện hơn cả, giữa hai dãy chuồng nên tạo lối đi đủ rộng để tiện cho người có phận sự qua lại để cung cấp thức ăn nước uống, hay làm vệ sinh chuồng trại... Tường rào nên dùng lưới kẽm B40 với hàng cọc trụ bằng bê tông cốt sắt cho chắc chắn. Cách rào giậu như vậy tuy tốn nhiều tiền, nhưng đủ độ bền chắc để sử dụng về lâu dài sau này. Chúng ta cũng biết đà điểu vừa cao to vừa có sức mạnh, nhất là khi chúng bị hoảng sợ, chúng sẽ bất thần tung cao người lên và chày trời chết nên cần lướt lên tất cả những chương ngại vật trên đường chạy của nó. Do đó, tường rào làm sơ sài không đủ sức cầm giữ chúng...

Trong một vuông rào như vậy, ta nên chọn một góc đất thích hợp nào đó để dựng chuồng, hay dựng

một dãy trại cho chim ở. Chuồng trại đà điều chỉ cần làm thô sơ, kiểu cách giản dị, như kiểu chuồng trâu bò cho đỡ tốn kém. Điều cần là nên chuồng phải cao ráo, bằng phẳng, nền tráng xi măng, lót gạch tàu hay bằng đất nện cũng tốt. Mái chuồng nên lợp bằng tôn, bằng ngói, có chiều cao cách mặt đất khoảng 3m đối với chim lớn.

Thường thì đà điều cả ngày lẫn đêm thích sống ở ngoài trời, chúng chỉ vào chuồng để tránh mưa nắng và kiếm thức ăn. Vì trong chuồng có đặt sẵn máng ăn và máng nước. Do vậy, chuồng không cần làm rộng, mỗi đà điều lớn cần từ 3 đến 4 mét vuông cũng đủ. Đà điều ít khi nằm, và nằm thì nằm xuống nền, vì vậy trong chuồng trại không cần làm sàn cho chúng.

Ngoài sân bãi nên trồng cỏ để tạo nguồn thức ăn xanh cho đà điều. Đây là giống chim duy nhất biết ăn cỏ mà sống. Nhưng, nuôi thuần cỏ không thôi không được, mà ăn cỏ nhiều quá chim cũng bị tiêu chảy. Ngoài cỏ ra, nếu đất đai rộng ta nên trồng cây để tạo lùm bụi cho chim tránh nắng, hoặc trồng cây lớn có tàn rộng che mát càng tốt.

Sân bãi cũng phải cao ráo tránh ngập úng trong mùa mưa. Nên chọn một vài địa điểm để làm hố cát để chim có thêm thức ăn (đà điều có thói quen thích ăn nhiều cát) đồng thời các hố cát này cũng là nơi chim trống đào ổ để chim mái đẻ trứng.

Ngoài chuồng nuôi ra, ta còn cần đất để xây dựng nhà kho để chứa lương thực nuôi chim, nơi ấp trứng và úm chim sơ sinh. Hệ thống điện, nước cần phải có đầy đủ ngay từ đầu..

30. Mặt lợi của việc nuôi nhốt là gì?

Nuôi nhốt trong khu đất rộng vừa phải có rất nhiều điều lợi. Thứ nhất là không cần sử dụng mặt bằng quá rộng. Thứ hai là giảm bớt được chi phí rào giậu. Vì mặt bằng hẹp thì rào giậu phải tốn kém nhiều. Thứ ba là dễ theo dõi, dễ kiểm soát được vật nuôi. Trước đây vài trăm năm, do không biết được cá tính của đà điểu là có thể sống tốt được trong môi trường sống chật hẹp nên người ta mới nuôi đà điểu trong những vùng đất rộng lớn, từ đó mới dẫn đến sự thất bại ê chề, nhiều người phải sạt nghiệp. Chính nhờ vào khám phá này mà ngành nghề nuôi đà điểu mới có cơ hội tốt để phát triển mạnh hơn. Tuy vậy, nếu diện tích nuôi chật hẹp quá sẽ không thích hợp với giống chim chạy này, đó là điều mà các nhà chăn nuôi đà điểu lâu năm đã cảnh báo.

31. Có thể nuôi gà vịt, ngan ngỗng trong khu vực nuôi đà điểu?

Nhiều người thấy đất đai nuôi đà điểu rộng rãi sợ uống phí nên muốn thả gà vịt vào nuôi chung. Chúng tôi nghĩ rằng không nên nuôi chung như vậy. Trong đời sống hoang dã, đà điểu thường kiếm ăn cạnh các loài thú lớn như hươu nai, ngựa vằn... là những loài chạy rất nhanh “đồng sức ngang tài” với nhau, khi chạy không con nào đề bẹp lên con nào. Nay nếu cho gà vịt ngan ngỗng vào nuôi chung sân bãi với đà điểu, chắc chắn khi chạy với vận tốc vũ bão, gà vịt sẽ không tài nào chịu nổi dưới đôi chân chắc khỏe và sức nặng hơn 100kg của chúng...

Hỏi đáp về việc:

NUÔI ĐÀ ĐIỀU VỚI THỨC ĂN GÌ?

32. Có phải chim đà điểu ăn tạp?

Trong việc thuần hóa các giống chim thú và cá cảnh, giống nào biết ăn tạp sẽ dễ thuần hóa hơn. Đà điểu cũng là giống chim ăn tạp, chúng ăn tạp đến nỗi để thỏa mãn cơn đói chúng có thể ăn bất cứ thức gì có thể nuốt được vào bụng. Và đà điểu thường bị chết vì cách ăn uống vô cùng cầu thả đó.

Trong đời sống hoang dã, đà điểu ăn một lượng nhiều cỏ, côn trùng các loại, các động vật nhỏ như trùn, dế, chim chuột, trứng chim... và cát sỏi... Với cát sỏi chúng ăn với số lượng lớn, nhờ đó giúp nghiền nát các loại thức ăn vốn khó tiêu. Ngay đà điểu sơ sinh, lúc mới tập ăn cũng đã thích ăn cát, nếu không ngăn cản, chúng có thể ăn đến no.

Đà điểu nuôi chuồng tuy được cung cấp thức ăn no đủ, nhưng thói quen ăn tạp của chúng vẫn không từ bỏ. Chúng có thể ăn bất cứ thức gì vừa miệng chúng, dù đó là các vật bằng kim loại như bù loong, con tán, đinh ốc,

chìa khóa, các vật dụng bằng da, bằng nhựa... Những thức ăn “lạ” này chắc chắn là không tiêu hóa được nên dẫn đến bị mắc nghẹn cấp tính, và chỉ có giải phẫu may ra mới cứu sống được. Song, làm được việc này không những khó khăn lại còn vô cùng tốn kém. Chính vì vậy, nuôi đà điểu ta nên cố ngăn ngừa những vật lạ này vương vãi trong chuồng trại.

33. Nuôi đà điểu ta cho chúng ăn thức ăn gì?

Nuôi nhốt, hàng ngày đà điểu được chủ nuôi cung cấp cho khẩu phần ăn đa phần cũng giống như thức ăn của đời sống bên ngoài của chúng: cỏ, các loại hạt, cát sỏi. Thức ăn đậm động vật mà chúng tìm kiếm được trong đời sống tự do ngoài trời, nay được thay thế bằng cám hỗn hợp, trong đó có pha trộn đậm động vật (bột cá, bột thịt) và cả đậm thực vật như bánh dầu, xác dừa...

Về cỏ thì đà điểu ăn được tất cả các loại cỏ mà ta dùng để nuôi trâu bò, trong đó có các loại rau, lá cây, nhất là lá cây họ đậu cho ăn rất tốt. Chúng dùng mỏ để bứt từng cọng cỏ và lá cây ăn khi thả ra sân bãi. Nhưng, trong bữa ăn, chủ nuôi nên băm xắt rau cỏ thành từng khúc nhỏ có chiều dài khoảng một vài cm cho chúng dễ ăn. Rau cỏ trước khi băm nhỏ phải được rửa kỹ để loại bỏ hết đất cát, và các tạp chất khác, trong đó có thể vương các chất độc hại như thuốc bảo vệ thực vật chẳng hạn, sau đó đổ vào máng cho ăn riêng, hoặc trộn chung với cám hỗn hợp để kích thích chúng ăn ngon miệng hơn. Với đà điểu còn non tháng tuổi, ta cũng nên tập cho chúng ăn rau cỏ từ những ngày đầu chúng mới tập ăn, có điều cần băm nhuyễn hơn để thức ăn này phù hợp với cái mỏ nhỏ xíu của chúng.

Ở nước ngoài, người ta nuôi đà điểu với các giống cỏ như linh làng, cỏ chân chim, chân vịt, cỏ lúa mạch và chúng ăn rất ngon miệng. Có nơi cũng nuôi chúng bằng các giống cỏ cao sản có thân và lá mềm, trong đó có các giống cỏ họ đậu. Thật ra, về thức ăn rau cỏ này đang được các nhà chuyên môn nghiên cứu để xem giống đà điểu thích ăn loại cỏ nào nhất, có lợi cho sự sinh trưởng của nó nhất. Nhiều người tin rằng những thổ dân sống gần những vùng có đà điểu hoang sinh sống có thể họ biết rõ về điều này. Thực tế, chúng có thể... dung nạp vào bao tử tất cả các loại cỏ, thậm chí nếu hết cỏ tươi cho ăn cỏ khô hoặc rơm rạ chặt khúc chúng cũng không chê.

Về thức ăn hạt, đà điểu cũng không kén ăn thứ gì. Các loại lúa, các loại đậu, chúng đều ăn được hết. Ở nhiều nước, người ta nuôi đà điểu bằng hạt lúa mạch, hạt yến mạch, bắp hạt...

Ngoài lúa và các loại đậu ra, ta nên cho đà điểu ăn cám hỗn hợp dạng viên. Nên lường đủ thức ăn để cho ăn trong ngày. Thức ăn thừa không nên để dành qua ngày hôm sau vì ít nhiều cũng bị ôi mốc.

Với cát sỏi, tuy là thức ăn vô vị nhất nhưng đà điểu lại thích ăn, và có thể ăn với số lượng nhiều. Chỉ biết một điều, cát sỏi đã tích cực giúp bộ máy tiêu hóa của đà điểu hoạt động mạnh hơn, có hiệu quả hơn, giúp nghiền nát thức ăn để tiêu hóa tốt hơn. Do đó, nếu bắt nhin ăn cát trong nhiều ngày liền, đà điểu sẽ... bị bệnh khó tiêu. Thế nhưng, nếu ăn quá nhiều cát, nhiều sỏi có thể lại không tiêu hóa hết mà tích lũy lại trong bao tử cũng lại là điều nguy hiểm cho tính mạng của chúng. Chim con mới nở, hằng ngày ta chỉ cho ăn ít cát mà

thôi, có nhiều đà điểu con bị chết do ăn quá nhiều cát, vì chúng tưởng cát là thức ăn có chất bổ dưỡng nuôi sống chúng nên cứ ăn no... tận cổ. Nên nhớ vai trò của cát là giúp bao tử chim nghiền nát thức ăn, chứ không cung cấp khoáng chất để nuôi chim.

34. Nên cho đà điểu ăn theo bữa hay cho ăn liên tục cả ngày?

Cho đà điểu ăn theo cách nào là còn tùy vào ý thích của chủ nuôi. Nếu cho ăn theo bữa thì mỗi ngày nên cho ăn đủ ba bữa: sáng, trưa và chiều. Mỗi bữa nên cho ăn đúng giờ giấc nhất định và nên cung cấp đủ thức ăn cho chúng ăn thật no. Nếu cho ăn liên tục cả ngày thì mờ sáng nên đổ thức ăn thật nhiều vào máng cho chúng được ăn tự do tùy thích. Nhưng, trong ngày, thỉnh thoảng ta ghé lại đây để xem thức ăn còn lại trong máng nhiều ít ra sao, để tùy đó mà châm dần vào...

Máng đựng thức ăn của đà điểu có thể xây bằng gạch, hay đóng bằng cây ván như kiểu máng cỏ của trâu bò, có điều nhỏ gọn hơn, vì đà điểu tuy lớn con nhưng sức tiêu thụ thức ăn trong ngày của chúng chỉ bằng một phần mười sức ăn của bò mà thôi. Đó là nuôi với số lượng nhiều, với bầy đàn lớn. Trường hợp trong chuồng chỉ nuôi ba bốn con, ta không cần đóng máng ăn mà dùng xô, thau để thay thế máng ăn cũng được. Điều cần là máng ăn (hay xô, thau) phải kê cao lên khỏi mặt đất khoảng năm sáu mươi phân, giúp đà điểu cúi ăn dễ dàng hơn.

35. Thức ăn nuôi đà điểu có dễ kiếm không?

Thức ăn của đà điểu ngoài phần cát sỏi ra, phần còn lại tương tự thức ăn nuôi bò sữa. Nghĩa là chỉ có cỏ tươi

và thức ăn tinh. Về cỏ, nếu nuôi nhiều, chúng ta nên trồng cỏ để bảo đảm có đủ nguồn cỏ tươi cho chúng ăn quanh năm. Thật ra, đà điểu ăn không nhiều cỏ, chỉ khoảng ba bốn kí cho một con đà điểu lớn. Nó cũng không kén cỏ, loại cỏ nào bò ăn được là đà điểu đều ăn được cả. Riêng phần thức ăn tinh, ta có thể mua thức ăn có bán sẵn ngoài thị trường, hay tự mình pha trộn với nguồn thức ăn có sẵn tại địa phương, vừa rẻ tiền lại không bị thiếu hụt, miễn sao các thành phần dinh dưỡng trong đó đầy đủ là được. Tuy là giống chim ăn tạp, dễ nuôi, nhưng việc thay đổi thức ăn đột ngột sẽ gây ảnh hưởng xấu đến sức khỏe của đà điểu. Công thức pha chế thức ăn cho đà điểu cũng không khác mấy với công thức dành cho các giống gia súc, gia cầm. Một đà điểu trưởng thành mỗi ngày chỉ cần cho ăn khoảng 1kg500 thức ăn tinh là đủ.

36. Có thể nuôi đà điểu với cỏ không thôi hay chỉ với thức ăn tinh được không?

Đà điểu là giống chim duy nhất biết ăn cỏ mà sống, nhưng nếu nuôi đà điểu bằng cỏ không thôi như cách nuôi bò, chúng sẽ không sống được. Hơn nữa, nếu ăn nhiều cỏ quá chúng sẽ bị tiêu chảy. Trong đời sống hoang dã, đà điểu ăn rất nhiều cỏ, nhưng chúng cũng sống nhờ vào các thức ăn khác, trong đó chủ yếu là nguồn đạm động vật. Thế nhưng nếu nuôi chúng bằng thức ăn tinh không thôi, chúng cũng không sống nổi, vì thiếu cỏ sẽ bị táo bón.

Vì vậy, nuôi đà điểu phải cho ăn cả cỏ và thức ăn tinh chúng mới sinh trưởng tốt được. Cám hỗn hợp nuôi gà đóng bao bán ngoài thị trường cho đà điểu ăn rất

tốt, nhưng nên pha thêm bột xương, bột sò mới cung cấp đủ chất khoáng cho chúng.

37. Nuôi đà điều có cần cho ăn thêm sinh tố? Và chúng cần loại sinh tố gì?

Để giúp đà điều mập mạnh, tăng trọng nhanh, sống khỏe mạnh khỏe, ta nên cung cấp thêm các loại vitamine vào khẩu phần ăn hàng ngày của chúng. Từ đà điều con đến đà điều trưởng thành đều cần được bồi bổ bằng vitamine. Những vitamine cần thiết để nuôi đà điều gồm có A - D - E và B1, B2, B6... Đà điều các lứa tuổi, nhất là chim con thường bị bệnh nhặm mắt và lở ở vòm miệng là do thiếu vitamine A. Đà điều do nuôi chuồng lâu ngày và chuồng chật hẹp nên yếu chân, đi đứng uể oải chậm chạp, có con chân bị bết, chân đi vòng kiềng là do cơ thể chúng thiếu trầm trọng vitamine D. Những con nào nuôi chậm lớn, còi cọc, sống không linh hoạt là bị thiếu vitamine E. Những đà điều tự nhiên trở nên biếng ăn hoặc ngừng ăn là do thiếu vitamine B1, thiếu vitamine B2 chúng sẽ yếu chân, đi đứng không vững, gần như tê liệt...

Ta cần phải thường xuyên theo dõi sức khỏe của đà điều để tùy đó mà cung cấp đúng loại vitamine cần thiết, giúp chúng sống khỏe mạnh hơn.

38. Khẩu phần ăn của đà điều như thế nào mới phù hợp với chúng?

Trong khẩu phần ăn hàng ngày ta cung cấp cho đà điều đều có sự cân nhắc chọn lựa và tính toán kỹ càng, nhưng đã chắc gì đầy đủ chất dinh dưỡng cần thiết cho sự sinh trưởng của chúng. Đây là điều mà đa số các nhà

chăn nuôi đà điểu từ trước đến nay đã đặc biệt quan tâm đến, nhưng mãi đến nay, vẫn chưa có ai đưa ra được một chuẩn mực pha chế thức ăn ra sao cho phù hợp với khẩu phần ăn cho từng lứa tuổi của đà điểu. Vì vậy, từ trước đến nay gần như mỗi người đều nuôi giống chim này theo kinh nghiệm riêng của mình. Mặc dù thực tế đã cho thấy, nếu được nuôi với khẩu phần ăn nhiều bổ dưỡng đà điểu trông sẽ sung sức hơn, hăng hái hơn, khả năng phối giống tốt, và trứng có nhiều cổ, tỷ lệ trứng nở cao. Và đà điểu mái, nếu thường xuyên được ăn uống no đủ bổ dưỡng sẽ đẻ sai hơn, trứng lớn hơn...

Được biết, hiện nay nhiều chuyên gia của các “Viện nghiên cứu giống đà điểu” của nhiều nước trên thế giới đang tiếp tục nghiên cứu về việc tạo khẩu phần ăn cho đà điểu, sao cho phù hợp với nhu cầu dinh dưỡng cần thiết đối với từng lứa tuổi của chúng. Họ cố tìm cho được một công thức pha trộn tốt nhất để giúp loại chim chạy này sinh sống tốt hơn, sinh sản tốt hơn.

Dù sao việc chăn nuôi đà điểu đối với toàn thế giới vẫn còn là một nghề mới, nên con người vẫn chưa có đủ thời gian và kinh nghiệm để tìm hiểu rõ được cá tính đặc biệt của giống chim này. Chính vì vậy, cách nuôi của chúng ta hiện nay tuy là được rút tỉa qua hơn 150 năm kinh nghiệm trong nghề của nhiều thế hệ nghệ nhân đi trước của nhiều nước, nhưng chắc chắn vẫn chưa đạt được đến mức hoàn hảo. Thậm chí, mỗi người gần như có một cách nuôi khác nhau, không mấy ai giống ai.

Điều mà chắc ai ai cũng biết, chính khẩu phần ăn mới đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển toàn diện của đời sống vật nuôi. Khẩu phần ăn càng hợp lý bao nhiêu thì vật nuôi mới sinh trưởng tốt bấy nhiêu.

Những vấn đề lớn của việc chăn nuôi đà điểu còn tồn đọng mà nhiều nhà chuyên môn còn thắc mắc là không hiểu do đâu mà đà điểu con lại khó nuôi, chết khá nhiều? Và do đâu mà đà điểu lại đẻ trứng không đều, có con mỗi mùa chỉ đẻ có ba bốn mươi trứng, có con lại đạt đến mức 100 hay đến 120 quả trứng. Thậm chí có nhiều con mái nuôi hoài vẫn không đẻ. Phải chăng tất cả chỉ là do khẩu phần ăn mà người chủ nuôi cung cấp cho chúng chưa phù hợp với nhu cầu đòi hỏi của chúng?

39. Đà điểu có uống nước nhiều không?

Đà điểu là loài chim lớn nên mỗi ngày chúng cần uống một lượng nước khá nhiều: từ 4 lít đến 7 lít nước. Nuôi chúng, ăn có thể cung cấp theo bữa, nhưng nước uống thì nên để sẵn cho chúng được uống tự do, khi cần uống lúc nào là có sẵn lúc ấy. Nước dành cho đà điểu uống phải là nước uống dành cho người, như nước mưa, nước máy, nước giếng. Không nên cho chúng uống nước ao, vũng.

Trong đời sống hoang dã, đà điểu rất khôn ngoan biết tìm đến những vùng quanh năm có sẵn nguồn nước như sông suối để sinh sống. Những kẻ săn bắn thường tìm đến những nơi này để rình mò, và họ dễ dàng tìm được những con mồi như ý muốn.

Hỏi đáp về việc:

TÌM HIỂU CÁ TÍNH CỦA ĐÀ ĐIỀU

40. Tại sao người ta gọi đà điểu là giống chim chạy?

Thông thường đã là chim thì con nào cũng biết bay, dù bay cao hay bay thấp, dù bay chỉ được từng quãng ngắn hay... sải cánh đo cả bầu trời. Nhưng, đà điểu lại khác. Đà điểu cũng là chim, thuộc bộ đà điểu (Struthioniformes), nhưng thuộc lớp chim chạy (Ratites) nên khả năng của chúng chỉ biết chạy giỏi chứ không biết bay, do đôi cánh không được phát triển hoàn thiện. Cánh của đà điểu chỉ có nhiệm vụ giúp đà điểu khi đi cũng như khi chạy giữ được thân hình thẳng bằng, giúp “bỏ lái” khi chạy đổi hướng hoặc “thắng” lại kịp thời khi đang chạy phải dừng... Người ta hay nói hễ có tật thì có tài: đà điểu không bay được thì trời lại phú cho chúng có khả năng chạy rất nhanh vận tốc còn nhanh hơn cả đại bàng bay trên trời nữa. Tốc độ tối đa của đà điểu có thể đến 70km/giờ mặc dù chân của nó chỉ có 2 ngón (giống Ostrich), nhưng nhờ đầu ngón có vuốt cong nhọn bầu chặt vào đất nên khi đi cũng như khi chạy trông nó rất vững vàng. Xưa nay

hễ nói đến giống chim chạy là ai cũng biết rằng đó là giống đà điểu.

41. Có phải đà điểu thích sống thành bầy đàn?

Chỉ trong mùa sinh sản thì chim trống mái đà điểu mới chung sống với nhau thành đàn. Và sau mùa sinh sản thì chúng tách ra mỗi con tha phương cầu thực một nơi. Đến mùa sinh sản, đà điểu trống tạm rời lãnh địa hùng cứ của mình để tìm đến những vùng xa lạ... tìm vợ. Giống chim này đa thê, một trống thường cặp kè với vài ba hoặc bốn năm chim mái. Đó là cách sống tự nhiên ở ngoài trời của chúng. Thế nhưng, khi nuôi tập thể trong một khu đất rộng lớn, người ta có thể thả vào đó hàng trăm con, chúng vẫn sống bầy đàn với nhau, nghĩa là đi ăn theo bầy như cách gà nuôi thả vườn vậy. Do đó, nếu cho rằng đà điểu thích sống theo bầy đàn cũng đúng.

42. Có phải đà điểu chỉ thích sống vùng đất đai rộng rãi?

Trong đời sống hoang dã, đà điểu sống trong các vùng bán hoang mạc, và vùng thảo nguyên ở Nam Phi, Bắc Phi, Algérie, Tunisie... vốn là những vùng không những thời tiết khắc nghiệt, mà cũng là nơi “chó ăn đá gà ăn sỏi”, vì đất đai cằn cỗi toàn là sỏi đá, quá xấu không thể nuôi sống được con người, vì không thể trồng trọt gì được. Đất đai như vậy thì cỏ mọc cũng thưa, mà côn trùng, thú vật cũng hiếm, cho nên đà điểu phải vất vả kiếm ăn từ những vùng xa như vậy mới mong thu nhặt được cái ăn cho vào bụng. May là trời ban cho chúng cái tài chạy nhanh để tới lui nhanh lẹ mà vô chụp con mồi... Giống này nếu không nhờ tài chạy nhanh thì không thể tồn tại trên trái đất được.

Thế nhưng, khi nuôi nhốt trong môi trường chật hẹp gấp cả trăm lần bên ngoài, chúng vẫn thích nghi tốt với môi trường sống mới. Vì rằng, thức ăn nước uống đã được chủ nuôi đồ sẵn trong máng cả ngày, nên chúng không cần phải bôn ba chạy đây chạy đó trong một vùng đất rộng lớn như trước đây. Nhưng, điều này cũng không có nghĩa là nuôi “bó rọ” mãi một nơi chật hẹp mà hợp với giống chim chạy này được. Sân bãi nuôi dù có hẹp cũng nên hẹp có chừng mực mà thôi. Nghĩa là mỗi con ít ra cũng được sống trên một khu đất độ một vài trăm mét vuông để chúng có thể chạy được những quãng ngắn cho đỡ.. cuồng chân.

Thế nhưng, hiện tại thấy đà điểu vẫn sống tốt với môi trường sống chật hẹp đã là một điều mừng rồi. Có thể xem đây là một “khám phá” thú vị và quý giá cho những người sống với nghề chăn nuôi đà điểu từ trước đến nay. Nếu trước đây một vài trăm năm, mà người ta biết được bí quyết này thì đâu phải đầu tư hàng đồng tiền của để tậu đất đai rộng lớn hàng trăm, hàng ngàn hecta đất để nuôi đà điểu.

Vấn đề diện tích nuôi cần thiết ra sao cho phù hợp với đời sống của đà điểu đang được các nhà chuyên môn nghiên cứu.

43. Có phải đà điểu là loài chim dữ?

Đà điểu mái tính hiền lành, giống như gà mái tàu. Còn đà điểu trống tính dữ hơn, nhưng ít hung hăng và ưa sân si như bọn gà trống. Nếu nhốt riêng chuồng, hai đà điểu trống ở cạnh chuồng nhau cũng thường chia mổ qua rào để mổ nhau. Vì vậy hàng rào ngăn cách giữa hai khu chuồng kề cận nên có vách ngăn cao ngang tầm

với của chúng, nghĩa là cao 2m50 mới tốt. Trong trường hợp nuôi tập thể, dù nhiều trống nhưng chúng cũng ít khi đấu đá nhau.

Đối với chủ nuôi, hoặc người chăm sóc chúng hàng ngày, chúng tỏ ra hiền từ và dễ thân thiện. Vì vậy ta có thể làm quen với chúng, dễ tiếp cận chúng, và có thể cõi lên lưng chúng, nhưng phải tập luyện một thời gian cho quen dần...

44. Có phải tính đà điểu rất nhát?

Đà điểu hoang dã rất nhát người. Đó là điều cũng dễ hiểu. Vì nơi chúng sống là vùng sa mạc hay những trảng cỏ hoang vu, nếu có người xuất hiện thì kẻ đó hầu hết là giới thợ săn, lúc nào cũng rình rập để tiêu diệt chúng. Khi bị rượt đuổi, đà điểu chỉ biết nhanh chân chạy... chí chết, với vận tốc tối đa. Do đó, chỉ những thợ săn thiện nghệ mới săn bắt được đà điểu. Họ phải dùng súng đạn, cung tên, bẫy rập, và phải tốn công rình rập nhiều ngày mới mong bắt được con mồi.

Quả thật, tính đà điểu cũng nhát. Dù nuôi nhốt lâu ngày, quen với cuộc sống ổn định, nhưng mỗi khi nghe tiếng sấm sét, hay có một tiếng động mạnh nào đó là chúng dễ bị giật mình. Và khi đã sợ thì chúng chỉ biết tung mình lên chạy thục mạng về phía trước để mong tìm cách thoát thân... Thật không may cho ai, lúc đó, đứng phía trước mặt nó...

Vì vậy, dù với đà điểu được nuôi lâu ngày, quá quen thuộc với ta, mỗi khi tiếp cận với chúng ta cũng nên cảnh giác cao bằng cách đứng phía sau đuôi chúng, và cũng không nên đứng quá gần. Như vậy, nếu bất thần chúng tung người lên chạy ta sẽ không việc gì.

45. Muốn bắt đà điểu lớn phải làm sao?

Đà điểu một vài năm tuổi trở lên, có thể trọng từ 100kg đến 150kg không dễ gì bắt giữ được chúng, vì chúng to lớn, nặng nề và rất mạnh. Thử tưởng tượng một con gà trống chỉ nặng có 3kg, nhưng nếu không biết cách bắt giữ, nó hết sức vùng vẫy khiến ta cũng phải... một với nó, huống chi là con đà điểu có thân xác to gấp ba bốn chục lần con gà kia. Thế nhưng, nếu biết được yếu điểm của đà điểu thì bất cứ ai cũng dễ dàng bắt được nó rất nhẹ nhàng.

Muốn bắt đà điểu, người ta dùng một cái móc có hình lượn sóng, tựa tựa như cái ghi đông xe đạp, rồi gắn móc đó vào một cái cán dài khoảng 1m50. Dùng cái móc này quắc nhẹ vào cổ con đà điểu để giữ chúng đứng yên. Và ngay sau đó, một tay ta giữ cán móc, còn tay kia chụp vội lên đầu con đà điểu đó một cái túi vải, sao cho che kín được đôi mắt chúng. Khi mắt bị che kín mít, đà điểu sẽ ngoan ngoãn khụy chân nằm xuống, và vài người xúm vào muốn khiêng chúng đi đâu cũng được. Thế nhưng, khi mở cái túi vải trùm đầu ra, mọi người hãy coi chừng, đà điểu sẽ bật đứng dậy và... nó sẵn sàng biểu dương sức mạnh...

46. Muốn bắt đà điểu con phải làm sao?

Bắt đà điểu con ta khỏi cần dùng một mưu chước nào cả. Đà điểu con vài ba tháng tuổi tuy đã cứng cáp và cao to như một con gà tây trống lớn, nhưng bắt chúng trước hết ta choàng tay qua lưng chúng để nắm chặt hai chân, còn tay kia đỡ phần bụng rồi nhắc bổng lên là được.

47. Đà điểu có ngủ sớm như gà?

Loài gà trời vừa chạng vạng tối đã vội lên chuồng, và chúng ngủ rất sớm. Tất cả các loài chim cũng vậy.

Còn đà điểu thì khác. Ban ngày, đà điểu khi ăn no chỉ biết đi qua đi lại trong khu vực nuôi, chứ không thấy chúng “ngủ gà ngủ gật” như thỉnh thoảng bắt gặp ở gà. Và ngay cả ban đêm, đà điểu cũng đi qua đi lại như vậy... Nhiều người nuôi đà điểu lâu năm cũng nghĩ rằng: hay là giống chim này có cách ngủ như dê, ngủ trong lúc nghỉ, vì do tính quá nhát nên lúc nào chúng cũng cảnh giác cao độ, nên không dám nhắm mắt ngủ say...

48. Có phải bản tính của đà điểu là thích ăn cát sỏi?

Đà điểu rất thích ăn cát và sỏi (hột nhỏ). Sở thích này không những chỉ có ở đà điểu lớn, mà ngay đà điểu sơ sinh mới biết ăn cũng vậy. Đà điểu lớn khi gặp cát sỏi tuy ăn rất nhiều nhưng cũng có chừng mực nào đó, nhưng với đà điểu sơ sinh, nếu gặp cát là chúng có thể ăn ngon lành đến no nê... đến chết không hay, vì không thể tiêu hóa được. Do đó, khi nuôi đà điểu con, ta chỉ cho chúng ăn cát chút ít mà thôi. Còn với đà điểu lớn, trong khu vực nuôi của chúng phải tạo một vài hố cát để cho chúng ăn thỏa thích. Nên cho đà điểu ăn cát hạt to và cát sạch mới tốt. Thật ra, ăn cát cũng có lợi, vì cát sẽ trợ lực với dạ dày nghiền nát thức ăn giúp sự tiêu hóa của đà điểu được tốt hơn.

GIỚI TÍNH CỦA ĐÀ ĐIỀU

49. Làm sao phân biệt được giới tính của đà điều?

Đối với các loài vật có những loài nếu chỉ nhìn sơ qua hình dáng hay sắc lông bên ngoài ta khó lòng đoán biết được ngay giới tính đích thực của nó là đực cái, hay trống mái. Chỉ trừ những người chuyên môn mới biết được, do họ đã có kinh nghiệm nên họ nắm bắt được những điểm khác biệt của chúng để xác định ngay được đâu là đực cái, trống mái.

Đà điều cũng vậy, nếu ta chỉ quan sát phần hình dáng bên ngoài và cả sắc lông trên mình của chim dưới một năm tuổi cũng khó phân biệt được giới tính của nó vì... phần ngoại hình trống mái đều tương tự, giống nhau.

Chỉ khi đà điều được hơn một năm tuổi, con trống mới bắt đầu trở mã, khoác trên mình một bộ lông thật hơn thì giới tính của chúng mới dễ nhận ra. Lông trên lưng đà điều trống có màu đen sậm hơn đà điều mái (giống Ostrich).

Nếu quan sát bộ phận sinh dục của đà điểu, ta sẽ thấy giống chim chạy này ngoài lỗ huyết hậu môn ra để tiêu tiểu, còn có một lỗ huyết ở vùng bụng. Tại lỗ huyết này, nếu là đà điểu trống, ta thấy có dương vật và hai tinh hoàn, còn ở con mái xuất hiện âm vật bao gồm buồng trứng và ống sinh sản. Có điều lúc chúng còn nhỏ, khoảng năm bảy tháng tuổi, cơ quan sinh dục của chúng chưa phát triển hoàn thiện nên khó phân biệt được trống mái. Vì vậy, khi mua chim đà điểu con, muốn biết chắc chắn trống mái ra sao, phải chờ nuôi lớn mới biết.

50. Sắc lông đà điểu trống Ostrich ra sao?

Đà điểu trống sau một năm tuổi mới thay bộ lông thật đã có từ nhỏ của nó. Màu lông trên lưng đà điểu trống đen sẫm hơn, còn các phần còn lại trên mình nó được phủ sắc lông trắng sáng. Chính nhờ có hai màu lông tương phản này mà trông đà điểu trống Ostrich có vẻ tươi tắn đẹp mã hơn. Nói về lông đà điểu, cũng xin được trình bày thêm: một cọng lông từ lúc mọc ra cho đến lúc thành thực phải mất khoảng thời gian 6 tháng (nếu là lông ở mình) và 8 tháng, nếu là lông đại vũ ở cánh và đuôi. Lông đà điểu được cắt hay nhổ để bán cứ 8 tháng 1 lần, ở vùng có khí hậu nóng, và mỗi năm nhổ một lần tại những nơi có khí hậu lạnh. Lông được chia ra thành nhiều phẩm cấp và màu sắc để định giá trị thương phẩm.

51. Sắc lông đà điểu mái và đà điểu con Ostrich ra sao?

Đà điểu mẹ và đà điểu con Ostrich xám nâu. Lông màu sậm đen phân bố ở phía đuôi và cánh, còn những phần còn lại trên mình thì sắc lông màu trắng xám què què.

52. Sắc lông của trống mái đà điểu Emu ra sao?

Đà điểu trống mái của Emu có sắc lông gần giống nhau, nếu chỉ nhìn sơ qua khó phân biệt được. Chúng chỉ khác nhau ở chỗ phần cổ mái Emu có lông đen sậm hơn chim trống một chút.

53. Sắc lông đà điểu con Emu ra sao?

Chim con Emu có màu lông xám đen, trông giống như sắc lông trên lưng vịt xiêm con. Đặc biệt trên lưng nó nổi lên nhiều sọc đen rất rõ nét kéo dài từ vai đến tận đuôi. Hai bên má cũng có nhiều sọc đen ngoằn ngoèo vằn vện như mắt của loài cá Đĩa trông rất ngộ nghĩnh. Với sắc lông như vậy, chim con rất dễ ẩn nấp trong cỏ hay các lùm bụi, che mắt được kẻ thù.

Hỏi đáp về việc:

CÁCH SINH SẢN CỦA ĐÀ ĐIỀU

54. Tuổi động dục của đà điểu vào năm tuổi nào?

Tuổi động dục của đà điểu có sự chênh lệch nhau giữa chim sống ngoài hoang dã và chim nuôi ở nhà. Trong đời sống hoang dã, tuổi động dục của đà điểu trống mái đến sớm, khoảng từ 18 đến 20 tháng tuổi. Còn đà điểu nuôi chuồng, tuổi động dục của chúng đến trễ hơn, có con hai năm rưỡi tuổi, nhưng cũng có con ngoài ba năm tuổi, hoặc bốn năm tuổi mới bắt đầu sinh sản. Thường với đà điểu nuôi, sau một năm tuổi ta có thể ghép “tổ” sớm cho chúng: cứ một trống sống với hai hoặc ba mái là vừa. Đúng ra, khả năng một đà điểu trống có thể phối giống đến chín mười con mái (cũng như gà trống) nhưng để bảo đảm trứng có đủ cồ, ta chỉ ghép hai ba mái thôi. Kinh nghiệm lâu năm của nhiều người nuôi đà điểu khi ghép “tổ” cho chúng, với chim đẻ lứa đầu, nên chọn con trống già hơn con mái khoảng một tuổi mới tốt. Trống tơ cùng chạng với mái thường phối không đều.

55. Mùa sinh sản của đà điểu thường vào tháng nào trong năm?

Mùa sinh sản của đà điểu đến vào những tháng khô ráo, ở nước ta, chúng bắt đầu đẻ từ tháng 10 Âm lịch (cuối mùa mưa) và kéo dài đến khoảng đầu tháng tư Âm lịch năm sau (đầu mùa mưa). Còn các nước khác, mùa sinh sản của đà điểu xảy ra vào tháng nào còn tùy thuộc vào thời tiết của nước ấy... Trong một mùa sinh sản, đà điểu hoang dã đẻ tới đa được 40 trứng, và mỗi lứa chỉ được từ 7 đến 9 trứng là nhiều. Còn đà điểu nuôi chuồng nếu không cho ấp (lấy trứng ấp máy), mỗi năm có thể đẻ được đến bốn năm lứa, và số trứng của mỗi lứa được từ 10 đến 12 trứng, có khi nhiều hơn. Tại nước ta, do mới nuôi thử nghiệm nên số trứng của đà điểu đẻ chưa đạt yêu cầu: cũng thu được khoảng 40 trứng một mùa mà thôi.

56. Trong đời sống hoang dã đà điểu sinh sản ra sao?

Tới mùa sinh sản, đà điểu trống lặn lội đến các vùng rất xa trong thảo nguyên hay bán hoang mạc để ve mái. Những đà điểu mái trong thời kỳ rụng trứng, nếu gặp trống vừa ý là chúng nhập ngay vào bầy. Giống chim này đa thê, một trống phối nhiều mái, và suốt mùa sinh sản chúng sống hòa thuận với nhau. Những mái nào chịu trống trước tất sẽ “kêu ồ” trước. Chim trống có nhiệm vụ tìm những nơi thuận tiện như dưới những lùm bụi, hoặc những nơi che khuất được tầm nhìn của kẻ thù (trong đó có con người) để đào ổ cho chim mái đẻ trứng. Ổ được đào ngay dưới đất hay cát, có chiều ngang hơn 1m và chiều rộng khoảng 2m, ở giữa trùng sâu xuống độ vài chục cm, và không có một chút rác rến để lót ổ nào cả. Mỗi đà điểu mái được chim

trống đào riêng cho một hố như vậy để đẻ và ấp, nhưng có nhiều con mái “dăng trí” cứ đẻ chung chạ với nhau... Sau mùa sinh sản, trống mái không tiếp tục chung sống nữa, mà mỗi con đi về một nơi để tự kiếm sống. Chim con cũng lẻ mẹ tản mác tự mưu sinh...

57. Đà điểu nhà sinh sản ra sao?

Đà điểu nhà do nuôi trong sân bãi nơi nào cũng toàn đất cứng nên đến mùa sinh sản của chúng, ta nên đào sẵn một số hố có chiều dài khoảng 2m và chiều ngang khoảng 1m50, sâu chừng 40cm rồi đổ đầy cát xuống đó. Điều cần là nơi đào hố phải là vùng đất cao ráo, không bị ngập úng, và bên trên có mái lều che phủ. Lều chỉ làm thô sơ, chung quanh không vách che chắn, và phải có chiều cao hơn 2m50 để đà điểu không bị cản trở khi ra vào. Gặp những hố cát như vậy, đà điểu trống sẽ tìm đến đào ổ cho mái đẻ. Việc đào ổ chỉ có con trống đảm nhiệm và nó đào rất khỏe dù bàn chân chỉ có hai ngón.

Sau khi chịu trống khoảng hơn một tuần, chim mái bắt đầu đẻ trứng. Chúng đẻ cách nhật, ngày đẻ ngày nghỉ. Nếu cho chúng tự ấp thì ta có thể cứ để nguyên một ổ trứng tại chỗ như vậy cho đến khi đẻ hết lứa trứng con mái sẽ vào ấp. Hoặc mỗi lần đà điểu mái đẻ xong, ta lấy trứng thật ra và đặt ngay vào ổ một trứng giả (làm bằng thạch cao hay xi măng) để chúng không bị sốc. Chỉ đến khi nào chim mẹ có hiện tượng muốn ấp thì ta mới đem hết số trứng đang bảo quản trước đây cho vào ổ... Ngược lại, nếu lấy trứng ra ấp máy thì mỗi ngày khi chim mẹ đẻ xong ta lấy trứng ra ngoài (cũng đặt vào đó trứng giả). Khi chúng đẻ hết lứa trứng, có hiện tượng muốn ấp, ta lấy trứng giả ra

luôn. Chim mẹ sẽ bỏ ổ rồi ngưng nghỉ độ một vài tuần rồi đẻ lứa tiếp...

58. Cách giao phối của đà điểu ra sao?

Như ta đã biết, đà điểu trống, ngoài lỗ hậu môn ra, vùng bụng của nó còn có một lỗ huyết, trong đó có dương vật và hai tinh hoàn. Còn đà điểu mái lỗ huyết vùng bụng cũng có âm vật, trong đó có buồng trứng và ống sinh sản. Do đó, chúng giao phối như các loài thú có vú, nói rõ hơn, giống như bò phối giống với nhau vậy. Đây là điều khác lạ của đà điểu so với các giống chim khác. Thường một đà điểu mái “chịu trống” bốn năm lần trong ngày.

59. Thế nào là đà điểu trống tốt?

Để bảo đảm trứng có cồ, ai cũng cố chọn những đà điểu trống thật tốt để nuôi. Trống tốt là trống mập mạnh, cao to, đôi chân chắc khỏe, đi đứng vững chặc, lúc nào cũng năng nổ, linh hoạt.

Thường những đà điểu trống chọn làm giống là những con đã được chọn lựa từ lúc nó còn ở tuổi sơ sinh. Nó đã được tuyển qua lựa lại nhiều lần, những con nào từ nhỏ đến lớn lúc nào cũng sống sồn sồn, mau lớn, ít bệnh, có nết ăn tốt thì giữ lại... Còn những trống ương yếu, chậm lớn lại vương bệnh dứt khoát phải loại bỏ (nuôi lớn bán thịt) không nên để giống.

Trống được bốn năm tuổi mới bắt đầu cho phối giống, và chỉ dùng làm giống khoảng 15 đến 20 tuổi là loại thải, trừ những con ở tuổi này còn sung sức khi áp ra con tốt. Những trống “già” này nên vỗ béo bán thịt bằng cách thiến. Nhiều người cũng thiến đà điểu trống

để hy vọng thu được những bộ lông bán đắt giá hơn, vì màu lông tươi tắn hơn. Đa số đà điểu trống sau khi thiến trở nên hiền, trừ một số ít hung dữ hơn trước. Nuôi đà điểu cho sinh sản, cần nuôi thêm một số trống hậu bị để khi cần có sẵn dùng.

60. Đà điểu mái sinh sản ra sao?

Đà điểu mái có âm vật nhưng nó lại đẻ trứng như các loài chim khác. Tuổi động dục của đà điểu mái sớm hay trễ là tùy từng con. Đó là do giống hay do ố chế độ nuôi dưỡng? Đây là vấn đề đang được nghiên cứu kỹ. Chim hoang dã khoảng 2 năm tuổi đã đẻ lứa đầu, nhưng chim nuôi có con đến ba năm tuổi hoặc hơn mới chịu rớt trứng. Thậm chí có nhiều mái tơ nuôi hoài vẫn... vô sinh. Đà điểu mái có thể đẻ trứng đến năm tuổi thứ 40 mới ngưng nghỉ.

Mỗi mùa sinh sản, đà điểu đẻ được từ 40 trứng đến mức tối đa là 120 trứng, (có con đẻ ít nhưng có con lại đẻ rất sai). Đây cũng là điều mà các nhà chuyên nghiên cứu về đà điểu trên thế giới đang quan tâm tìm hiểu: có phải là do giống hay do chế độ nuôi dưỡng. Hoặc là do giống ít trứng và giống siêu trứng... Những năm đầu trứng nhỏ, nhưng những năm sau đà điểu đẻ ít lứa lại và trứng nhỏ hơn trước... Đa số đà điểu mái siêng ấp và chịu khó nuôi con.

61. Tại sao đà điểu nuôi sinh sản tốt hơn đà điểu hoang dã?

Đà điểu nuôi đẻ trứng sai hơn đà điểu sống hoang dã, thực tế đã chứng minh như vậy, dù là để mặc cho

chúng đẻ và ấp tự nhiên. Ngay trong mỗi lứa, đà điểu hoang dã chỉ đẻ tối đa là 9 trứng, còn đà điểu nuôi có thể đẻ đến 12 trứng hoặc nhiều hơn. Nếu đà điểu nuôi, khi đẻ trứng được lấy ra cho ấp máy thì mỗi lứa số trứng sẽ nhiều hơn nữa: có khi tăng gấp rưỡi hoặc gấp đôi bình thường.

Nguyên nhân dẫn đến việc đà điểu nuôi đẻ sai hơn đà điểu hoang dã chắc chắn là do ở chế độ nuôi dưỡng. Khi nuôi ở nhà thì được ăn no, thức ăn đủ chất, sống hoang dã hằng ngày phải bôn ba kiếm ăn vất vả chưa chắc đã đủ no...

62. Cho đà điểu tự ấp liệu có lợi hơn là lấy trứng của nó ra ấp máy?

Trời sinh đà điểu trống mái đều biết ấp và siêng ấp. Thời trước tại nhiều nước cũng như tại Nam Phi, khi chưa chế được máy ấp nhân tạo, người ta vẫn cho đà điểu tự ấp và nuôi con như cách chúng sinh sản ngoài tự nhiên.

Đà điểu đẻ một lứa trứng, ấp, nuôi con một thời gian, trung bình phải mất ba tháng, trong đó một tháng rưỡi chỉ dành vào việc ấp trứng. Như vậy, mỗi mùa chim mẹ chỉ đẻ tối đa được ba lứa. Biết cho đà điểu tự ấp như vậy không lợi, nhưng do trứng nó quá lớn không thể nhờ giống khác ấp vú được, nên dù ít lợi cũng phải cho ấp. Mãi từ năm 1869, khi máy ấp nhân tạo ra đời, nhiều người liền chuyển trứng qua ấp máy, và trong trường hợp đó đà điểu mái chỉ có nhiệm vụ... sản xuất trứng mà thôi.

Do chỉ đẻ mà không ấp nên trong mùa sinh sản hằng năm chúng đẻ được nhiều lứa hơn, mỗi lứa sai trứng hơn... và không bị mất sức nhiều.

Trứng ấp máy, nếu điều chỉnh nhiệt độ và ẩm độ đúng kỹ thuật, tỷ lệ trứng nở sẽ rất cao, và chim sơ sinh ra đời sẽ khỏe mạnh hơn là để trứng tại ổ cho mẹ chúng tự ấp. Đờ điều mái trong suốt thời gian một tháng rưỡi nằm ấp trong ổ, ít có thì giờ để ra ngoài ăn uống nên sau mùa sinh sản nó sụt khoảng 10kg. Sự suy kiệt sức lực này, phải mất một thời gian dài mới mong hồi lại được.

63. Làm cách nào để đờ điều mẹ không phát hiện được ta lấy trứng của nó?

Trong mùa sinh sản đa số đờ điều mái rất ham ổ và ham con nên ít khi chịu rời xa tổ của nó. Chúng rất tinh khôn, hễ vào ổ đẻ mà không thấy trứng, chúng có thể bỏ ổ đó mà đi đẻ hoang bên ngoài, hay đẻ lộn sang ổ khác vì tưởng lầm là ổ của nó. Thỉnh thoảng chủ nuôi phát hiện đờ điều đẻ trứng ở ngoài bãi cỏ hay thấy chim mẹ nằm sang ổ khác mà đẻ.

Có điều tai hại mà bất cứ người chăn nuôi đờ điều nào cũng không muốn xảy ra là có nhiều con lại có tập tánh xấu, hết lứa này sang lứa khác cứ đi đẻ hoang, nay đẻ nơi này mai lại đẻ nơi khác khiến số trứng bị thất lạc khá nhiều...

Để tránh đờ điều mẹ bị sốc vì mất trứng trong ổ, mỗi khi chờ chúng đẻ xong và đi khuất ta mới đến ổ lấy trứng ra, và nhớ là để ngay vào đó một... trứng giả cho nó khỏi nghi ngờ.

Trứng giả này có thể là trứng thật (không cò) của một ổ khác (nhớ làm dấu riêng), hay làm bằng xi măng, thạch cao rồi dùng sơn phết ra bên ngoài cho giống với trứng thật. Nếu là trứng đờ điều Emu thì vỏ trứng sơn

màu tím sẫm, còn nếu là trứng Ostrich thì sơn màu trắng. Ngoài ra, trứng giả phải có hình dáng và kích thước giống như quả trứng thật mới được, còn nặng nhẹ không cần thiết. Đà điểu mẹ dù khôn lanh đến đâu cũng không tài nào phát giác được các trứng giả này.

Trứng giả có thể để luôn trong ổ suốt lứa đẻ. Mỗi khi vào ổ thấy quả trứng (giả) nằm trong đó đà điểu mẹ sẽ yên tâm, tin tưởng rằng ổ nó vẫn còn nguyên vẹn, không bị phá...

64. Trước khi cho vào máy ấp, trứng được bảo quản ra sao?

Trước khi cho trứng vào máy ấp, trứng được bảo quản trong phòng riêng, có nhiệt độ từ 10°C đến 28°C. Trong trường hợp ta không có sẵn loại phòng để bảo quản trứng, ta có thể giữ trứng ở nơi mát mẻ và thông thoáng cũng được.

Trứng lượm từ ổ về, nếu sạch thì tốt, nếu bị lấm bẩn nhiều thì nên rửa sạch bằng nước hơi ấm (khoảng 15°C), sau đó dùng khăn mềm sạch lau khô. Sau đó, trên mỗi quả trứng nhớ ghi ngày tháng, hay ghi một kí hiệu riêng nào đó, sao cho giúp ta biết được trứng đó có xuất xứ từ ổ nào, do trống mái nào sinh ra... rồi mới đem vào phòng bảo quản.

Thời gian bảo quản càng ngắn càng tốt, trễ là một tuần phải đem trứng vào máy ấp. Những trứng bảo quản lâu hơn thời gian đó mà chưa ấp, phôi thai sẽ yếu, dẫn đến tỷ lệ trứng nở thấp, sau này chim con có sống cũng ẻo lợt khó nuôi.

Trong thời gian bảo quản, quả trứng nên đặt ở thế nghiêng (túi khí phải hướng lên trên), hoặc đặt trứng

nằm ngang cũng được. Dù bảo quản mỗi ngày cũng phải trở trứng vài lần, trở khoảng 180° là được. Ở các nước có kỹ nghệ nuôi đà điều lâu năm, người ta phải xông hơi các trứng để khử hết các vi sinh vật như E.coli chẳng hạn, trước khi đặt trứng vào máy ấp. Đó là cách phòng ngừa các tật bệnh cho đà điều con sau này.

65. Đặt trứng vào máy ấp như thế nào cho đúng cách?

Trước khi cho trứng vào máy ấp, nếu nhiệt độ bên ngoài quá thấp thì ta phải làm ấm trứng trước, bằng hoặc gần bằng nhiệt độ sau cùng là 35°C rồi mới cho vào máy ấp. Trứng được đặt vào vĩ máy ấp cũng theo cách đặt ở phòng bảo quản trứng, nghĩa là có thể đặt nằm ngang, hoặc đặt hơi nghiêng, sao cho bầu khí của trứng hướng lên trên là được. Chiều nghiêng của trứng khoảng 45° là vừa. Nếu đặt sai vị trí, phôi thai sẽ nằm trong thế nghịch, nên thai có thể sẽ bị chết trước ngày nở, hoặc trứng nào nở được, con sơ sinh đó cũng khó nuôi.

66. Ấp trứng đà điều bằng máy ấp, cần điều chỉnh nhiệt độ và ẩm độ ra sao?

Nhiệt độ và ẩm độ đóng vai trò quan trọng trong việc ấp trứng. Với trứng đà điều, nhiệt độ trong máy ấp du di trong khoảng từ 36.1°C đến 36.5°C , và ẩm độ du di từ khoảng 40% đến 45% là vừa. Nhưng trước khi trứng nở khoảng ba bốn ngày, ta nên hạ nhiệt độ xuống từ nửa độ đến một độ C. Thời gian từ khi cho trứng vào máy ấp cho đến khi trứng nở khoảng 42 đến 45 ngày.

67. Cách đảo trứng khi ấp máy ra sao?

Đà điều nếu tự ấp chúng cũng đảo trứng nhiều lần trong ngày. Chim mái ấp ban ngày và chim trống ấp

ban đêm. Mỗi lần vào ấp, chim đều có thói quen cúi xuống đảo trứng. Và, chúng nằm ấp liên tục khoảng bốn năm giờ, lại đảo trứng thêm một lần. Mỗi lần đảo trứng chúng dùng mỏ để trộn lộn vị trí của các trứng một cách loạn xạ, không cần biết đến thế nằm của trứng xuôi ngược nghiêng ngả ra sao. Còn ấp máy, ta cùng đảo trứng nhiều lần trong ngày, có điều cách đảo trứng khi ấp máy có tính khoa học hơn, do đã được cân nhắc tính toán kỹ hơn. Nếu đảo ngày hai lần sáng và tối thì phải đảo 90° . Còn nếu đảo năm sáu lần một ngày, thì đảo trứng 45° .

Việc đảo trứng mỗi ngày nên thực hiện đúng giờ qui định, và chỉ ngưng đảo sau khi ấp được 41 ngày, nghĩa là ngưng trước ba bốn ngày chim con khô mỏ.

68. Vào thời gian nào kiểm tra trứng ấp để biết tình trạng của phôi ra sao?

Việc kiểm tra trứng sau khi ấp được mười ngày là nhằm vào hai mục đích sau đây: trứng nào không cở thì loại ra ngoài, trứng nào có cở thì cho vào máy ấp tiếp. Từ đó có thể theo dõi sự tăng trưởng của phôi, nhất là biết được vị trí của phôi bên trong trứng ra sao để từ đó nghĩ ra cách xử lý cho phôi nằm trong thế thuận. Khi kiểm tra trứng, ta dùng một cái hộp các tông hình hộp vuông, với bề cạnh khoảng 20cm, bên trong đặt bóng điện tròn khoảng 60W, bên trên nắp hộp khoét một lỗ tròn vừa vặn để quả trứng lọt vào. Khi bật đèn sáng, nếu trứng không cở bên trong gần như trong khe vì không có phôi thai. Ngược lại, trứng nào có cở sẽ xuất hiện đốm đen bên trong, hoặc có nhiều gân máu nổi chằng chịt, sát với vỏ trứng.

Trứng không cổ có thể luộc hay chiên ăn, hoặc bán ra ngoài cũng được nhiều tiền. Một cái trứng để ăn như vậy ở một số nước có giá 15 đô la ở Mỹ chứ không phải rẻ. Ngay vỏ trứng (còn nguyên vẹn) cũng bán được giá cao, vì là mặt hàng trang trí, rất được nhiều người ưa thích.

69. Chim con chui ra khỏi trứng bằng cách nào?

Cách thức đà điểu sơ sinh thoát ra khỏi vỏ trứng của nó để thoát ra ngoài cũng giống y như trường hợp gà con vịt con ấp đủ ngày tháng rồi khẻ mỏ để chui ra khỏi vỏ trứng vậy. Ai có kinh nghiệm ấp trứng gà vịt sẽ hiểu rõ điều này. Những con nào mạnh thì nở sớm hay nở đúng ngày, còn những con nào yếu sẽ nở chậm hơn. Cũng có con do quá yếu sức nên tự nó chui ra khỏi vỏ trứng không được, đành phải chịu chết ngạt.

Nói chung, đà điểu sơ sinh đến ngày nở chui ra khỏi vỏ trứng quá dày của nó cũng theo một trong ba cách sau đây:

Cách thứ nhất là trường hợp các con khỏe mạnh khẻ mỏ trước ngày ấp thứ 45, có khi mới ấp được 42 ngày chúng đã bắt đầu khẻ mỏ. Từ lúc nghe tiếng chúng dùng mỏ mổ lớp cốp vào vỏ trứng, rồi thỉnh thoảng lại nghe tiếng xoay mình bên trong, cho đến khi lỗ thủng ở vỏ trứng được khoét rộng dần để đà điểu con lách mình ra ngoài được cũng mất khoảng một ngày. Những đà điểu sơ sinh nở sớm và tự dùng sức chui ra khỏi vỏ của nó như vậy là những chim mạnh, hứa hẹn sau này sẽ sống sơn sơn, mau lớn và ít bị tật bệnh.

Cách thứ hai là trường hợp những con tương đối mạnh, khẻ mỏ trễ hơn, chẳng hạn vào ngày ấp thứ 45. Lúc đầu ta nghe tiếng khẻ mỏ của chúng và tiếng cựa mình rột...

rột... bên trong rất mạnh, nhưng chỉ nghe liên tục như vậy độ một buổi rồi tạm ngưng một lúc, sau đó lại nghe tiếng khê mở tiếp... Cuối cùng nó cũng tự khoét được một lỗ nhỏ trên vỏ và qua đó ta nhìn thấy cái mỏ nhỏ chim con bên trong chực ló ra... Nhưng, sau nhiều giờ, đà điều con bên trong vẫn không đủ sức để tự chui ra được. Trong trường hợp này ta nên can thiệp bằng cách dùng móng tay gỡ tiếp cho cái lỗ trên vỏ rộng thêm ra để đủ chỗ cho chim con lọt ra ngoài. Nếu chúng bung mình ra khỏi vỏ được thì tốt, nhưng nếu cuống rún chưa khô còn dính vào vỏ thì nên đặt trứng trở lại máy ấp thêm một thời gian để chim con đủ sức mà thoát ra ngoài.

Cách sau cùng là trường hợp những con quá yếu sức, khê mở trễ hơn những con khác. nhiều giờ liền ta nghe tiếng chúng khê mở, có điều lúc đầu thì mạnh sau đó yếu dần và rời rạc. Thời gian cả ngày đã trôi qua, nhưng trên mặt vỏ vẫn không thấy xuất hiện một vết nứt nẻ nào, hoặc là có vết nứt, nhưng sau đó khá lâu cũng không thấy tiến triển gì thêm. Đây là những chim con quá yếu không thể tự dùng sức mà tự đục vỏ trứng để chui ra được. Trường hợp này chỉ còn cách dùng một vật nặng như cái tuốc nơ vít hay cái búa nhỏ gõ nhẹ vào túi khí tạo một lỗ thủng, sau đó dùng móng tay gỡ dần vỏ ra để giúp chim con bên trong khỏi bị chết ngạt. Những con chim con quá yếu này do nằm trong vỏ quá lâu nên mình bị khô, ta nên nhỏ một ít nước bọt lên mình nó để giúp lông chim con không dính sát vào thành vỏ. Sau đó đặt trứng trở lại máy ấp để chim được sưởi ấm lấy sức mà chui ra ngoài.

Loại chim nở chậm quá yếu sức này sau này rất khó nuôi, mà dù có sống được cũng chậm lớn, dễ giống không

được. Nuôi chúng phải úm kỹ trong suốt vài tháng tuổi đầu, đồng thời cũng phải chăm sóc kỹ mới giúp chúng cứng cáp thêm.

70. Ấp máy trứng nở được bao nhiêu phần trăm mỗi gọi là đạt chuẩn?

Ấp máy, tỷ lệ trứng ấp nở có thể đạt được 98%. Vì vậy, từ ngày chế tạo được máy ấp trứng, nhiều nơi không để cho đà điều mái tự ấp trứng như trước nữa, mà biến nó thành... cái máy đẻ để tăng số trứng nhiều hơn.

71. Nếu số trứng thiếu cỡ nhiều, là do con trống, hay do con mái?

Gặp trường hợp này ta phải chịu khó kiểm tra lại từng khâu một xem sao. Trước hết ta nên kiểm tra con trống xem sức khỏe nó ra sao, có sung sức hay không? Có được nuôi dưỡng tốt hay không? Có phối nhiều mái quá không? Nó còn quá trẻ hay đã quá già?... Cần cho con trống đó phối nhiều mái để xem trứng có cỡ đều hay không... Về đà điều mái ta cũng nên kiểm tra kỹ qua một số tiêu chuẩn đó... Nhiều người cẩn thận, trước mùa đà điều sinh sản độ vài ba tháng, họ cách ly chim trống ra nuôi riêng để bồi dưỡng và chăm sóc chu đáo hơn giúp nó sung sức để phối giống có kết quả hơn.

Xin được lưu ý là có nhiều con mái thỉnh thoảng lại đẻ thất thường, như ngưng một lứa trứng hoặc kéo dài khoảng cách giữa hai lứa trứng để nghỉ ngơi... Hiện tượng này xảy ra do thay đổi thức ăn... Nên theo dõi kỹ và tìm nguyên nhân, trước khi đi đến kết luận cuối cùng, là nên tiếp tục nuôi cho sinh sản hay không...

Hỏi đáp về việc:

NUÔI VÀ KINH DOANH ĐÀ ĐIỀU CON

72. Do đâu đà điều con có tỷ lệ hao hụt khá cao?

Đà điều con từ lúc ra khỏi vỏ cho đến lúc được ba tháng tuổi rất khó nuôi, chúng bị vướng nhiều thứ bệnh và dễ chết, chết nhiều. Đây là nhận xét chung của những ai đã từng nuôi đà điều không những ở nước ta mà tại nhiều nước trên thế giới, đã có nhiều kinh nghiệm nuôi đà điều lâu năm cũng vậy.

Do đâu đà điều con có tỷ lệ hao hụt khá cao? Đây là một thắc mắc lớn đã được nhiều nhà chuyên môn về giống chim này miệt mài nghiên cứu nhiều năm qua nhưng đến nay vẫn chưa tìm được lời giải đáp thỏa đáng. Thực tế trước mắt đã cho chúng ta thấy được một vài nguyên nhân như sau:

- Do thể trạng yếu: Đa số chim non đà điều đều có thể trạng yếu, trừ một số ít là mạnh khỏe, sồn sồn. Đó là những con có trứng nở đúng ngày và tự phá bể vỏ trứng chui ra ngoài được. Những con cơ thể yếu là những con khi nở phải nhờ vào sự phụ giúp của người. Trong đời

sống hoang dã của đà điểu cũng vậy, tỷ lệ hao hụt của chim con còn nhiều hơn là ấp bằng máy, dù đà điểu mẹ cũng biết cách úm con rất kỹ trong thời gian chim con còn non ngày tuổi. Chính vì lẽ đó nên giống đà điểu hoang dã tuy đã xuất hiện trên trái đất này từ thời cổ đại, nhưng số lượng không nhiều, mặc dù chúng mới bị săn bắt có mấy trăm năm sau này thôi.

Chim con có thể trạng yếu từ lúc còn là phôi thai trong trứng. Một nghiên cứu tại Úc mới đây cho thấy khi ấp tỷ lệ phôi chết đến mức 15% và trứng không thụ tinh chiếm đến 42%. Con số 15% phôi bị chết trước khi trứng nở đã nói lên thể trạng chim con đã yếu từ lúc còn là phôi thai. Còn con số 42% trứng không thụ tinh có phải nhắm vào thể lực của con trống không hoàn toàn sung mãn?...

- Do sức đề kháng yếu: Đa số chim non đà điểu đều có sức đề kháng yếu. Tuy mới nở ra một vài ngày, thân xác khá to, gần bằng con gà giò, nhưng trông chúng có vẻ yếu ớt và dễ vướng nhiều thứ bệnh như bệnh ho, tiêu chảy, lúc nào cũng có dáng lù rù, không lanh lợi, do đó cần phải được úm kỹ trong lồng úm ít ra cũng một vài tuần đầu. Nói về bệnh tật, đà điểu con còn vướng nhiều thứ bệnh hơn cả đà điểu lớn và chúng dễ chết vì những thứ bệnh đó.

- Do cơ thể thiếu khoáng, thiếu vitamine: Đà điểu sơ sinh thường bị dị tật ở chân, tuy chỉ chiếm vài phần trăm, nhưng đây cũng là điều đáng buồn đối với những người chăn nuôi chúng. Trường hợp này gà con, vịt con cũng bị, nhưng không nhiều. Những chim con mới nở đã bị liệt cơ, bại xụi, nhẹ thì chân sẽ đi vòng kiềng...

Hiện nay chưa một nhà nghiên cứu nào về giống chim này tìm ra được nguyên nhân vì đâu mà tỷ lệ phôi chết quá nhiều, nguyên nhân vì sao đà điểu sơ sinh bị dị tật ở chân, nguyên nhân vì sao mà trứng không cò lại chiếm tỷ lệ hơn 40 phần trăm như vậy... Trước mắt, những nhà chăn nuôi đà điểu lâu năm có nhiều kinh nghiệm khuyên chúng ta nên tăng thêm chất khoáng và vitamine trong khẩu phần ăn hằng ngày của đà điểu các lứa tuổi để giúp chúng sống khỏe mạnh hơn.

73. Làm sao hạn chế được sự hao hụt ở đà điểu sơ sinh?

Đà điểu sơ sinh lúc mới nở rất yếu, nhiều con bốn năm ngày tuổi vẫn chưa biết mổ thức ăn, vì vậy trong một vài ngày tuổi đầu tiên chúng có thể chết từ vài phần trăm đến mười lăm phần trăm. Đó là chưa nói đến số từ một phần trăm đến bốn phần trăm bị dị tật ở chân, có con còn đi cà nhấc, hoặc yếu cơ bại xui nằm bẹp một chỗ trông rất thương tâm. Điều cần làm là cho chúng sống trong lồng úm, có nhiệt độ từ 32 đến 35°C. Lồng úm đà điểu con nếu số lượng ít, có thể đóng theo kiểu lồng úm gà con, kích thước rộng hẹp ra sao là còn tùy vào nhu cầu, nhưng chiều cao của lồng úm phải trên 50cm, và đáy lồng úm nên dùng lưới kẽm 1cm², và bốn vách lồng có thể đóng bằng ván, bằng tôn hoặc ghép bằng các-tông cũng tốt. Còn nếu nuôi với số lượng nhiều, ta có thể làm lồng úm ngay dưới nền xi măng hay nền gạch cũng được. Tốt nhất là nên lót bao bố dưới nền để chim con đi lại cho ấm chân. Nếu cần sử dụng nhiều bóng điện tròn để sưởi ấm thì nên treo bóng cách xa nhau để chim không túm tụm lại một chỗ mà nằm, tránh con mạnh đè con yếu. Nên giữ vệ sinh lồng úm lúc nào cũng sạch sẽ. Thức ăn có thể để trên mâm hay

khay trệt để chúng có sẵn ăn cả ngày. Nước uống nên hòa với vitamine E với liều lượng trung bình khoảng 30mg cho một con trong ngày.

74. Những con quá yếu cần được chăm sóc cách nào?

Những đà điểu con vừa sinh ra đã yếu thì cơ hồ lúc nào cũng ử rử, biếng lười trong việc đi đứng và khờ khạo trong việc ăn uống. Có nhiều con nở được bốn năm ngày mà vẫn chưa biết mổ thức ăn. Nếu trong lồng úm không có chim mạnh nhất chung thì nên thả một số gà con một tuần tuổi vào sống chung với số đà điểu này. Khi thấy gà con xúm xít vào khay thức ăn mổ lia lịa, những đà điểu con khờ khạo này sẽ bắt chước cách ăn đó. Với những con quá yếu, ta nên hòa thức ăn vào nước cho sền sệt rồi tìm cách bơm thức ăn vào miệng cho chúng trong tuần đầu để giúp chúng mau hồi sức. Và khi chúng đã khôn lanh thì ta cứ mặc cho chúng tự kiếm ăn lấy.

75. Thức ăn dành cho đà điểu con một vài ngày tuổi gồm những gì?

Đà điểu con mới nở trong ba ngày đầu không cần cho ăn vẫn sống, vì chúng còn nguồn dự trữ thức ăn từ lòng đỏ trứng. Tuy không ăn nhưng chúng biết khát nước và cần có nước uống phủ phê... Trong lồng úm ta nên đặt sẵn máng nước cho chim uống. Nước uống tốt nhất là nước lã đun sôi để nguội, sau đó pha với vitamine E với liều lượng như vừa trình bày.

Qua ngày tuổi thứ tư, thứ năm, khi chất dự trữ trong cơ thể không còn, chim con bắt đầu biết đói và tìm đến nơi có thức ăn để mổ ăn. Thức ăn của chim con nên đựng trong mâm hay khay cho chúng dễ ăn. Thức ăn dành cho loại đà điểu non này cũng là thức ăn tinh

(cám hỗn hợp) trộn với rau cỏ tươi băm thật nhỏ, thêm vào đó bột xương, bột sò. Có thể để rau cỏ tươi vào một khay riêng, thức ăn tinh với bột xương, bột sò để vào một khay riêng. Có thể cho ăn theo bữa, mỗi bữa kéo dài nửa giờ, và cách nhau khoảng hai giờ, hoặc cho chúng ăn tùy thích suốt ngày. Ta cũng nên cho đà điểu con ăn cát với số lượng ít. Xin được lưu ý đã có nhiều trường hợp đà điểu con bị chết do ăn quá nhiều cát đến căng cứng dạ dày. Tốt nhất là khay đựng cát nên đựng số lượng ít và cho ăn xong là lấy ra ngay.

76. Đà điểu thích ăn rau cỏ, vậy chim còn nhỏ cho ăn nhiều thức ăn xanh có tốt không?

Sở thích ăn cỏ của giống đà điểu đã có từ khi chúng là chim non mới tập ăn. Đà điểu thích ăn rau cỏ tươi với số lượng nhiều hơn là thức ăn tinh. Tuy vậy, ngay với đà điểu lớn, nếu ăn thuần cỏ không thôi cũng không tốt, trái lại còn bị tiêu chảy. Nuôi đà điểu con, từ những ngày đầu ta có thể cho chúng ăn nhiều rau cỏ tươi, nhưng phải xắt thật nhỏ để vừa miệng nhỏ xíu của chúng. Trong khẩu phần ăn của đà điểu con không thể thiếu bột xương, bột sò, muối ăn, vitamine A - B và cả nguyên tố vi lượng như sắt... Cát cũng là thức ăn không thể thiếu đối với chim con, nhưng chỉ cho ăn với số lượng vừa phải. Trong đời sống tự nhiên chim con nở ra giữa sa mạc nơi nào cũng có cát nên nhiều con cứ tưởng lầm cát là thức ăn béo bổ, ăn no đến tận họng, nên bị chết. Đà điểu nuôi, nếu khu vực nuôi thiếu cát, chúng sẽ tìm đất đá để ăn, lại càng nguy hiểm hơn.

Với đà điểu con mới tập ăn, và cả đà điểu một vài tuần tuổi, nếu cho chúng ăn tròng đỏ trứng luộc (trứng gà, vịt, đà điểu không cổ...) rất tốt. Nhiều người có kinh

nghiệm, trong vài ngày đầu đà điều con mới bắt đầu biết ăn, họ chỉ cho chúng ăn tròng đỏ trứng luộc thay cho thức ăn tinh. Đây lại là món ăn thích khẩu của chúng, và thấy chúng mau tăng trọng.

77. Cần nuôi đà điều con với loại vitamine gì?

Ngoài việc bổ sung chất khoáng trong khẩu phần ăn, ta còn phải cung cấp nhiều loại vitamine cần thiết để giúp đà điều con sống mạnh hơn, và tránh được nhiều thứ tật bệnh. Do đà điều con thường mắc những bệnh như biếng ăn, đau mắt, yếu cơ, chân yếu lại có dị tật, phù thũng... nên chúng cần được ăn uống thêm một số vitamine như A, B1, B2, B6, B12, D và E.

- Vitamine A có nhiều trong tròng đỏ trứng, trong rau cỏ tươi. Vitamine A giúp cho đà điều con lanh lợi, thích vận động, không đau mắt, không bị chứng “quáng gà”... lại tăng trưởng nhanh.

- Vitamine B1: có nhiều trong cám nhuyễn, trong bột thịt, trứng, giúp đà điều con chân cứng, phàm ăn và năng động.

- Vitamine B2: cũng làm cứng gân cốt, giúp chân đà điều con không bị liệt, ngón chân mọc ngay ngắn không bị dị tật.

- Vitamine B6: giúp đà điều con chân cẳng bình thường, không cong vẹo hoặc vòng kiềng.

- Vitamine B12: giúp đà điều con tránh được bệnh phù toàn thân (phôi thai chết yểu cũng do thiếu vitamine B12 này).

- Vitamine D3: giúp đà điều con đi đứng lanh lợi, không còi cọc mà mau lớn.

- Vitamine giúp đà điều con không bị những dị tật ở chân.

78. Cách nuôi đà điều một tuần tuổi ra sao?

Như phần trên chúng tôi đã đề cập, đà điều con từ lúc sơ sinh cho đến khi được ba tháng tuổi rất khó nuôi, vì chúng dễ vướng nhiều thứ bệnh nên tỷ lệ hao hụt khá nhiều. Tuần lễ đầu do chúng còn quá yếu nên phải chăm sóc rất kỹ. Mấy ngày đầu, suốt cả đêm ngày phải nuôi trong lồng úm. Vài ngày sau đó, nếu thấy chim khỏe mạnh thì ban ngày tốt trời có thể cho ra sân chơi để được hít thở không khí thoáng đãng. Buổi sáng, sau tám giờ khi sương đêm đã tan có ánh nắng mặt trời ta mới cho chim con rời lồng úm. Nên nhốt chúng trên nền gạch, hoặc xi măng, bên trên có mái che, hoặc có tàn cây che phủ cũng tốt. Chung quanh khu vực thả nên vây hàng rào có chiều cao khoảng 50cm bằng lưới kẽm, hay cốt, cà tăng để ngăn ngừa các loại gia súc gia cầm như chó mèo, gà vịt vào rượt đuổi hay tấn công chúng. Nên để sẵn thức ăn nước uống đầy đủ để chim con khi đói đã có sẵn mà ăn. Buổi chiều, trước khi mặt trời sắp lặn, tốt nhất là trước 5 giờ chiều nên cho chúng trở về lồng úm.

79. Chuồng nuôi đà điều ba bốn tháng tuổi ra sao?

Đà điều từ ba tháng tuổi trở đi, tức là đã vượt qua giai đoạn khó nuôi, đã trở nên cứng cáp, lanh lợi và năng động. Ở tuổi này chúng không thích hợp với loại chuồng nuôi nhốt chật hẹp, tù túng, mà phải nuôi vào nơi thật rộng rãi mới tốt. Vì đây là lứa tuổi chim cần được vận động và có được vận động thoải mái thì chim mới có cơ hội để tăng trưởng nhanh.

Đà điểu từ ba tháng tuổi, ta có thể nuôi tập thể thành bầy đàn lớn khoảng vài ba chục đến năm bảy chục con một chuồng cũng tốt.

Khu vực nuôi cần phải rộng, vì vừa làm chuồng vừa có sân bãi để chim có nơi để vận động. Chuồng của loại chim ba bốn tháng tuổi này tuy làm thô sơ, nhưng chung quanh nên có vách che chắn kín gió để ban đêm lùa chim vào đó cho chúng được ngủ ấm áp, và sáng ra sau khi sương đêm đã tan hết mới thả ra. Còn sân bãi có chiều ngang không cần rộng lắm, nhưng chiều dài phải từ 50m đến 100m hoặc hơn mới tốt. Vì cần tạo cho chim “một đường chạy” thoải mái, như vậy sức khỏe chúng mới tăng lên. Quý vị cũng biết đà điểu là giống chim chạy, vì vậy, nuôi trong khuôn viên chật hẹp quá chỉ giúp chúng có lối đi chứ không có đường chạy thì không thích hợp với cách sống của chúng. Nhiều người nuôi đà điểu con lâu năm có kinh nghiệm rằng: nếu có đất đủ rộng để cho đà điểu con chạy thoải mái chúng rất mau lớn và ít bệnh tật. Chung quanh khu vực nuôi cũng phải rào giậu kỹ như vậy mới cầm giữ chúng được.

80. Việc kinh doanh đà điểu ra sao?

Cũng như nhiều nước trên thế giới, giai đoạn đầu, người ta chăn nuôi đà điểu cũng chỉ nhằm vào việc kinh doanh con giống, chứ chưa có khả năng nghĩ đến bán ra các sản phẩm của nó như thịt, trứng, da, lông.

Tại Mỹ cũng như Úc, từ khi bắt tay vào nghề chăn nuôi đà điểu đến nay khoảng 15 năm, trong tay họ đã có mấy ngàn trại nuôi đà điểu lớn, số lượng tổng đàn đến mấy trăm ngàn con, nhưng họ mới chỉ có khả năng cung ứng được một phần rất nhỏ về thịt cho thị trường

quá rộng lớn bên ngoài mà thôi, công việc chủ yếu của họ là tất bật lo cung cấp con giống cho người nuôi. Và đây là nguồn lợi cực kỳ to lớn đối với họ.

Trong hiện tại, đối với chúng ta đây là nghề chăn nuôi mới mẻ, còn thiếu hụt nhiều con giống, nên việc nhân giống để tăng bầy đàn, và số dư ra sẽ bán cho những ai muốn bước vào nghề là việc mà nhà chăn nuôi nào cũng đang nghĩ đến.

Về phía người mua, tùy vào khả năng tài chánh sẵn có, có người thích mua trứng về ấp, có người muốn mua đà điểu con, hay mua đà điểu trưởng thành, hoặc đà điểu đã sinh sản.

Tất nhiên, với bên bán thì có thể mặt hàng nào họ cũng bán được, nếu được giá. Còn bên mua thì phải cân nhắc sao đây để thực sự có lợi cho mình? Chúng tôi xin mạn phép góp chút ít ý kiến thô thiển với quý vị:

- Về trứng giống: Dù khôn ngoan biết chọn mua trứng có phôi (tức có cổ), nhưng liệu trứng đó về ấp tiếp có đủ sức nở được hay không. Vì trứng đà điểu thường có phôi bị chết non. Hơn nữa, trứng có phôi không ai chịu bán giá rẻ...

- Mua đà điểu con: nên chọn mua đà điểu trên ba tháng tuổi. Ở tuổi này đà điểu đã cứng cáp, dễ nuôi hơn loại mới vài ba tuần tuổi. Tuy vậy, cũng nên gia công chăm sóc và nuôi dưỡng chu đáo mới giúp chúng sống sờn sơ mau lớn được.

- Mua đà điểu trưởng thành: đây là đà điểu được một năm tuổi trở lên, tuy phải trả giá cao nhưng không còn lo ngại về tật bệnh xảy ra với nó nữa. Nên cần thận tìm hiểu kỹ lý lịch về dòng giống của chúng xem tốt xấu ra sao.

- Mua đà điểu đã sinh sản: Việc này cần cẩn thận, vì rằng nếu chúng sinh sản tốt thì không ai chịu bán, trừ trường hợp người bán quá cần tiền hoặc họ tính chuyện... “đẹp tiệm” không nuôi nữa. Đầu tư bằng cách nuôi loại chim này rất tốn kém, vì chim đang sinh sản tốt không ai chịu bán giá rẻ.

Và sau cùng là lời khuyến cáo chân thành của chúng tôi: khởi đầu do chưa nhiều kinh nghiệm trong nghề chăn nuôi mới mẻ này, quý vị nên đầu tư vừa phải, chỉ nuôi với số lượng ít. Sau khi rút tỉa được kinh nghiệm, ta mới mạnh dạn phát triển ngành nghề này mạnh hơn lên.

Nói đáp về việc:

CHĂM SÓC

81. Nuôi đà điều công chăm sóc có nặng nề vất vả lắm không?

Nói chung, nuôi đà điều cũng dễ như... nuôi gà, không đến nỗi nặng nề vất vả lắm. Nếu có vất vả là chỉ trong thời gian nuôi dưỡng chim con, vì hằng ngày phải úm đèn nên thường xuyên phải theo dõi nhiệt kế để điều chỉnh nhiệt độ trong lồng úm phù hợp, phải lo cho chim non ăn uống, vệ sinh nơi ở của chúng, và nhất là phải trị bệnh và chăm sóc đặc biệt cho những con đau yếu. Thế nhưng, khi chim đã được ngoài ba tháng tuổi, chúng đã khôn lanh và cứng cáp thì việc chăm sóc trở nên nhàn hạ. Còn đà điều lớn, nuôi chúng cũng như nuôi gà thả vườn, mỗi bữa đổ đồ ăn nước uống đầy máng để chúng ăn tùy thích là được. Chăm sóc chim lớn thì người già và trẻ con cũng lo liệu được.

82. Cách chăm sóc chim sơ sinh ra sao?

Đà điều sơ sinh đa số sức khỏe yếu mà sức đề kháng cũng kém nên chúng mới bị lắm thứ bệnh tật tấn công.

Vì vậy mới có lời khuyên là nên úm kỹ và cho ăn bổ sung khoáng chất cùng các loại vitamine, nhất là vitamine E thì mới hy vọng hạn chế được sự hao hụt.

Với chim con hoang dã, chúng cũng được chim mẹ úm kỹ. Điều mà các nhà nghiên cứu về đà điểu đang thắc mắc và cố tìm câu trả lời, là không hiểu tại sao chim con sống ngoài trời sau khi ra khỏi vỏ trứng đã vội tìm đến các đồng phân (tương tự như phân trâu bò) của cha mẹ nó để rúc mỏ xuống đó không hiểu có lợi gì? Đánh rằng cách làm đó là theo bản năng sinh tồn mà tạo hóa đã đặt ra cho giống chim chày này, nhưng trong đồng phân dơ bẩn đó đâu có gì ăn được, lại có nhiều vi trùng sinh sôi nảy nở trong đó. Hay phải chăng chúng cần các loại vi trùng này để tăng thêm sức đề kháng cho cơ thể? Quả thật vi trùng cũng có mặt lợi giúp ích phần nào cho sự tiêu hóa của chim.

Nói đến chăm sóc chim non là phải nói đến công việc ngày đêm phải túc trực bên máy ấp canh chừng trứng nở để phụ giúp kịp thời những con chim quá yếu không đủ sức phá vỡ vỏ trứng mà ra. Nuôi những con chim yếu sức này duy chỉ có người nhiều kinh nghiệm và thực sự yêu nghề mới lo liệu tốt được.

Nuôi chim non phải lo úm kỹ trong những ngày đầu để giúp chúng được sống ấm áp. Nơi đặt lồng úm phải được che chắn để được kín gió, và đáy lồng úm phải lót bao bố hay rơm khô, cỏ khô một lớp dày để giúp chim non được ấm áp hơn. Bao bố và rơm này phải được thay đổi luôn để khu vực nuôi đà điểu con được sạch sẽ.

Khâu cho chim ăn cũng phải chăm lo cẩn thận. Do giống chim này là giống ăn tạp, những gì trước mắt

chúng, thấy vừa miệng là chúng cứ gắp mổ không cần biết đến thứ vừa cho vào miệng đó có thực sự là thức ăn ăn được hay không. Chim con và ngay cả chim lớn cũng đều có cách ăn uống cầu thả như vậy. Do đó, trong khu vực nuôi chim con cần được quét dọn thường xuyên, không để những tạp chất vương vãi, nhất là những đồ vật có kích thước quá nhỏ. Đã có nhiều đà điểu con bị chết do ăn quá nhiều đất đen, đất đỏ vì chúng tưởng là thức ăn có thể nuôi sống chúng. Ngay cả là thức chúng ăn được, ta cũng chỉ cho ăn hạn chế trong tuần tuổi đầu khi chim chưa được khôn lanh. Còn thức ăn tinh nên đổ vào khay, rau có băm nhuyễn cũng nên cho ăn số lượng ít đến nhiều dần theo sự lớn của chúng..

Ngoài ra, ta còn phải thường xuyên theo dõi sức khỏe của chim non. Nếu thấy có sự bất thường nào xảy đến cho chúng như kém ăn, bỏ ăn, như chảy nước mắt hay đau mắt, như cách đi đứng không bình thường, như phân quá xấu... đều phải cố tìm hiểu nguyên nhân và tìm cách chữa trị kịp thời mới tốt.

Trong những ngày nắng ráo, thời tiết tốt, nên cho đà điểu con sinh sống ở ngoài trời, và khu vực chăn thả trước đó phải được quét dọn sạch sẽ.

83. Nên đeo mã số cho đà điểu con vào thời điểm nào?

Chim non vừa ra khỏi trứng, sau việc bơi cõn vào cuống rún để khử trùng, chủ nuôi có thể tiến hành ngay việc đeo mã số cho nó. Đeo mã số cho đà điểu cũng có công dụng như cách đeo mã số đối với các loài chim thú quý hiếm khác là nhờ đó mà ta biết được lý lịch về nó. Mã số có thể là một đoạn dây mềm, là một vòng bằng nhựa, hay một đoạn băng dán, có thể gắn chặt vào cổ,

vào đùi, hay mang vào chân, có thể gắn vĩnh viễn hay tháo ra được. Khi đeo mã số là mỗi con mang một con số hay một kí hiệu khác nhau. Đây là cách làm dấu riêng cho mỗi con, và cách thức thì mỗi nước mỗi khác.

84. Cách chăm sóc đà điểu trưởng thành ra sao?

Đà điểu từ ba tháng tuổi đến một vài năm tuổi rất dễ nuôi, lành lợi, và ít tật bệnh. Với loại đà điểu này, ta nên nuôi tập thể để đỡ công chăm sóc. Nhu cầu của chúng là được ăn uống no, bổ dưỡng và được vận động thoải mái. Nếu đáp ứng đúng mức được hai yêu cầu trên thì chúng sẽ mau ăn chóng lớn. Đà điểu trưởng thành được nuôi chuồng với sân bãi chăn thả rộng rãi. Ngoài việc hằng ngày lo cung cấp thức ăn nước uống đầy đủ cho chúng, ta còn phải tạo sân bãi rộng rãi để đà điểu đủ chỗ để vận động thoải mái đúng với cách sống xưa nay của chúng. Sân bãi chăn thả đà điểu như nhiều lần chúng tôi đã đề cập, ngoài việc rào giậu chắc chắn để chim không thể đào thoát ra ngoài, còn phải có một chiều dài ít ra cũng từ 50m đến một vài trăm mét... để tạo đường chạy cho chúng.

Trong đời sống hoang dã, giữa vùng thảo nguyên hay bán sa mạc rộng mênh mông, đà điểu khi chạy có thể chạy một mạch hàng chục cây số với vận tốc bốn năm mươi cây số giờ, nay nuôi nhốt trong vùng đất chật hẹp e rằng không thích hợp với chúng. Đây cũng là vấn đề khiến nhiều nhà nghiên cứu về giống chim chạy này đang tìm hiểu.

Trên đường chim chạy, ta nên dọn dẹp hết các chướng ngại vật, đồng thời nên san lấp cho bằng phẳng để chúng vận động được thoải mái. Việc cần làm nữa là ngay trong khu vực nuôi nên nhặt nhạnh hết những tạp

chất... khó tiêu, phần lớn do trẻ con nghịch ngợm quăng vào, đà điều tưởng là thứ ăn được nên nhặt nhanh cho hết vào bao tử của nó như: nút áo, chìa khóa, các loại đinh ốc, các mảnh vật dụng đồ nhựa, đồ da... Đà điều một khi đã lỡ ăn nhầm những vật lạ không thể tiêu hóa được này, nếu phát giác kịp cũng chỉ có cách giải phẫu mới cứu được mạng sống của nó. Giải phẫu thì tuy không mấy khi gặp nguy cơ cao, nhưng rất nhiều tổn kém. Vì vậy, năng giữ gìn vệ sinh chuồng trại, sân bãi chăn thả là việc cần phải cập nhật hóa hằng ngày.

85. Có nên gìn giữ vệ sinh thức ăn, nước uống cho đà điều?

Nuôi đà điều cần cho chúng ăn sạch, uống sạch mới tốt. Rau cỏ mang về trước khi cho ăn cần phải rửa thật sạch rồi mới băm xắt cho ăn. Sở dĩ phải rửa sạch như vậy là để loại trừ hết các chất độc hại như thuốc bảo vệ thực vật, đất cát dơ bẩn có chứa nhiều vi trùng, vi khuẩn... có hại cho sức khỏe của chim. Ngay cỏ khô, nếu thấy ăm mốc do lưu trữ lâu ngày nơi ẩm thấp cũng không nên cho ăn. Cám hỗn hợp dành nuôi đà điều cũng phải là thứ mới, còn loại đã hư cũ, ôi mốc, kém phẩm chất nên đổ bỏ đừng tiếc. Nước uống cho chim cũng phải sạch, là thứ nước chúng ta ăn uống hằng ngày. Mỗi ngày cần được thay nước mới. Mặt khác, ta cũng nên làm vệ sinh máng ăn, máng uống, và những dụng cụ chăn nuôi khác, nếu có, để giữ gìn sức khỏe cho vật nuôi. Máng ăn, máng uống nuôi đà điều cần phải được cọ rửa sạch sẽ mỗi ngày, thỉnh thoảng nên tẩy rửa bằng nước sôi, hoặc đem ra ngoài trời phơi nắng nhiều giờ để khử trùng. Tóm lại làm vệ sinh chuồng trại nói chung là góp phần phòng ngừa bệnh tật cho vật nuôi.

86. Có nên lập tủ thuốc?

Điều này cần thực hiện, nhất là trong giai đoạn đang nuôi dưỡng nhiều đà điểu con. Vì đà điểu dưới ba tháng tuổi thường vướng nhiều thứ bệnh, nhất là bệnh về dinh dưỡng, về đường tiêu hóa. Thuốc thú y thường không đắt nên lập tủ thuốc thú y tại cơ sở nuôi đà điểu cũng không tốn kém nhiều. Hơn nữa khi gặp bệnh mà có thuốc sẵn để chữa trị kịp thời thì còn gì tốt bằng.

87. Có nên lập sổ sách để theo dõi?

Điều này lại cần làm hơn. Mục đích lập sổ sách theo dõi là để nắm vững được lý lịch của từng cá thể vật nuôi, khi cần tra cứu cứ căn cứ vào đó thì đã có sẵn những dữ liệu mà ta đang cần biết đến. Nếu nuôi với số lượng ít, độ năm ba con thì ta có thể vận dụng đến trí nhớ của mình, nhưng nếu nuôi với số lượng nhiều hằng chục con đà điểu trở lên thì trí nhớ ta dù có tốt đến đâu cũng không thể nhớ được tỉ mỉ từng chi tiết về một cá thể vật nuôi như: tháng, năm sinh, ngày lên giống, phối giống, tật bệnh... Nói chung là những số liệu sinh lý bình thường. Do đó, lập sổ sách để ghi chép lý lịch tỉ mỉ và rõ ràng cho từng con đà điểu đang nuôi trong chuồng là điều rất cần làm.

Hỏi đáp về việc:

PHÒNG VÀ TRỊ BỆNH ĐÀ ĐIỀU

88. Đà điều thường mắc những thứ bệnh gì?

Cũng giống như các loại gia cầm khác, đà điều cũng mắc nhiều thứ bệnh thông thường và có bệnh nguy hiểm. Điều khó khăn mà người chăn nuôi giống chim này gặp phải hiện nay là do công nghệ chăn nuôi đà điều còn mới mẻ, nên chưa ai biết được hết tất cả các thứ bệnh đến với nó gồm bao nhiêu thứ, do đó thuốc đặc trị cũng chưa có. Lời khuyên hiện nay là chúng ta nên biết cách phòng bệnh tốt hơn là chữa bệnh. Đà điều có thể nhiễm một số dịch bệnh của gà vịt, trong đó có bệnh cúm gà khiến gà chết hàng loạt. Mặc dầu trên thế giới hàng trăm năm nay, chưa nơi nào bị thiệt hại nặng vì virus cúm gia cầm lây cho đà điều. Thế nhưng, tốt nhất để phòng ngừa, ta nên lo tiêu độc chuồng trại đà điều theo đúng định kỳ hàng quý hay vài quý một lần trong năm.

Mặt khác, với chim con do cơ thể yếu, ta cần kẻ chăm sóc chúng hằng ngày nên dễ phát hiện bệnh của chúng kịp thời để dễ chữa trị. Còn với đà điều lớn ít khi ta có dịp tiếp cận chúng, nên từ xa thấy chúng ăn uống,

sinh hoạt bình thường thì tưởng là chúng mạnh khỏe, vì vậy khi phát hiện chúng bị bệnh thì đó là lúc căn bệnh đã trở nên nặng, có khi khó lòng cứu chữa được.

Tốt nhất là người nuôi nên thường xuyên theo dõi chúng, quan sát chúng thật kỹ qua những biểu hiện lộ ra bên ngoài như cách ăn uống có bình thường không (ăn ngon miệng hay bỏ ăn), như cách đi đứng có mạnh dạn không (hay uể oải, ủ rũ), phân có mềm không, mắt có lanh lợi không (hay chảy nước mắt hoặc quáng gà), sắc lông có mượt mà hay khô khốc... Do quan sát quen mắt nên một ngày nào đó thấy có dấu hiệu khả nghi là ta dễ dàng phát hiện được bệnh của chúng. Với những bệnh thông thường như biếng ăn, như tiêu chảy... ta có thể dùng các loại thuốc thông thường của người hay thuốc chữa trị cho các loại gia cầm khác để chích hoặc cho chúng uống. Còn những bệnh mà ta không thể tìm ra được nguyên nhân căn bệnh thì nên nhờ đến sự giúp đỡ của bác sĩ thú y.

Vậy thì cách ngừa bệnh ra sao? Đó là cách nuôi dưỡng thật tốt, giữ gìn vệ sinh thức ăn, nước uống thật tốt, và vệ sinh chuồng trại thật tốt là được. Mặt khác, khi phát hiện bệnh mới chớm phát ra nên tìm cách chữa trị ngay.

89. Đà điểu con thường bị bệnh gì?

Đà điểu con dưới ba tháng tuổi, nhất là đà điểu sơ sinh do cơ thể yếu đuối nên dễ mắc nhiều thứ bệnh. Các bệnh mà đà điểu con thường mắc phải như tiêu chảy, ăn không tiêu, biếng ăn (có khi bỏ ăn), bệnh đau mắt như chảy nước mắt, mắt cận thị, quáng gà), bệnh ho (có khi thở khò khè như hen suyễn), bệnh phù thũng, bệnh yếu cơ khiến đi đứng khó khăn, có trường hợp bị bại liệt, bệnh dị tật ở chân... Nguyên nhân xảy ra những bệnh tật

này là do cơ thể chim con thiếu kháng thể, thiếu khoáng chất, thiếu vitamine... Một số bệnh vừa kể tuy chưa có thuốc đặc trị, nhưng ta có thể phòng ngừa và chữa trị được. Chẳng hạn nuôi trong lồng úm cho chúng được ấm áp, khỏi nhiễm lạnh, rồi cho ăn uống no đủ và bổ dưỡng, nhất là chú trọng nhiều đến khâu làm vệ sinh nơi sinh sống của chim cho sạch sẽ. Những bệnh khác như tiêu chảy, ho, đau mắt... có thể trị với thuốc dành cho các loại gia cầm với liều lượng thích hợp cũng có thể khỏi được.

90. Đà điểu lớn thường mắc những bệnh gì?

Đà điểu lớn cũng mắc nhiều thứ bệnh như đà điểu con, có điều do người nuôi ít tiếp cận với chúng nên khó phát hiện được bệnh, khi mới chớm phát. Những bệnh mà đà điểu lớn mắc phải gồm các bệnh đường tiêu hóa, bệnh đường hô hấp, bệnh dinh dưỡng, bệnh kí sinh, bệnh vi khuẩn...

Trong các loại bệnh trên, nếu phát hiện sớm để chữa trị, mặc dù chưa có thuốc đặc trị, vẫn có thể cứu chữa được. Nhưng, khi ta phát hiện được chim bệnh thì đa số trường hợp bệnh đã trở nên quá nặng. Chẳng hạn như bệnh có “vật lạ” trong dạ dày do ăn bậy mà ra, có thứ lưu cữu từ lâu nên ảnh hưởng xấu đến việc tiêu hóa của chim, nhất là trường hợp nuốt phải vật lạ quá nhiều... Gặp trường hợp này chỉ có bác sĩ thú y mới đủ khả năng cứu chữa được. Một là dùng dầu khoáng để xổ ra, hai là phải can thiệp bằng cách giải phẫu, với thuốc gây mê trợ lực.

Nên theo dõi sức khỏe của chim mỗi ngày, nhờ đó ta mới dễ dàng phát hiện được bệnh của chúng mà kịp thời chữa trị.

Mục lục

Trang

Phần mở đầu	5
Nuôi đà điều - nghề mới dễ làm giàu	11
Nên chọn nuôi giống đà điều nào?	24
Chuồng trại nuôi đà điều	30
Nuôi đà điều với thức ăn gì?	36
Tìm hiểu cá tính của đà điều	44
Giới tính của đà điều	50
Cách sinh sản của đà điều	53
Nuôi và kinh doanh đà điều con	66
Chăm sóc	76
Phòng và trị bệnh đà điều	82

90 CÂU HỎI - ĐÁP NUÔI VÀ KINH DOANH ĐÀ ĐIỀU

Việt Chương

NHÀ XUẤT BẢN HẢI PHÒNG

Số 5 - Nguyễn Khuyến - Hải Phòng

ĐT: 031.3921076

Fax: 031.3921410

Chịu trách nhiệm xuất bản : **NGUYỄN THẾ BÌNH**

Biên tập : **Phòng Biên tập Tổng hợp**

Trình bày : **VanLang Design**

Vẽ bìa : **Hs. Quốc Ấn**

Sửa bản in : **Linh Phương**

CÔNG TY CP VĂN HÓA VĂN LANG - NS. VĂN LANG

40 - 42 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP.HCM

ĐT : 8.242157 - 8.233022 - Fax : 84.8.235079

In 1000 cuốn khổ 13x19 cm tại Công ty CP Văn hóa Văn Lang.

KHXB số 97-2007/CXB/43-15/HP ngày 24.01.2007.

QĐXB số 11/QĐ-XB ngày 17.01.2008.

In xong và nộp lưu chiểu quý 1 năm 2008.

90 CÂU HỎI - ĐÁP

nuôi & kinh doanh

ĐÀ ĐIỀU

 PTY CP VH VĂN LANG
Nhà Sách **VĂN LANG**

VP: 60-40-42 Ng.T.M.Khai, Q.1 * DT: 8242157 - 8235022 * Fax: 8235079
87.66.01 Q.Trung, Q.CV * DT: 9894923 - 9894924 * Fax: 9894922
18 - 9 Phan Đăng Lưu, Q.BT * DT: 2437584 - 8413306 * Fax: 8413306
Email: vanlangnt@yahoo.com * Website: www.vanlangbooks.com

8 935073 008313

Giá: 16.000đ